

„Nie že vy platíte dane. Oni vám tie dane berú!“

Chris Rock

Obsah

Ropný kolaps, ktorý stále nebol
str. 4

Ako zisk desegregoval
str. 5

Viete, kto je prezidentom Švajčiarska?
str. 6

„Nakupujte lokálne“ je sloganom pre hladovanie
str. 7

Schizofrénia nacionalistov
str. 8

Malý štát ako poistka
str. 9

Juraj Karpiš bráni hotovosť, medzi ekonómami je výnimka
str. 9

Experiment v Göteborgu: Viac škody než osohu
str. 11

Tlačová správa: Čo žiadať od nového predsedu URSO
str. 12

Regulačná politika ako turecký bazár
str. 12

Problém nezamestnanosti nevysvetlia len čísla
str. 13

Editorial

Richard Ďurana

S podujatiami sa v poslednej dobe u nás v INESS roztrhlo vrece. Začali sme s novým diskusným formátom pre verejnosť na pravidelnej mesačnej báze s názvom **Ekonomicke reči**, a hneď pri prvých rečiach to minulý mesiac praskalo vo švíkoch. Téma **Kedy budú Slováci bohatí?** zaujala, a dúfame, že zaujme aj téma druhých rečí, ktoré sa uskutočnia už v stredu 29. marca: **Koniec regulácií? Príbeh Uber, Airbnb a ďalších**. Pozvánku na ne nájdete na strane 4.

O deň neskôr sa uskutoční ďalšie diskusné fórum, na nemenej horúcu tému. Určite máte v živej pamäti, ako premiér na tlačovej konferencii trhal faktúry za elektrinu a po dekáde pôsobenia sa uvoľnila stolička šéfa Úradu pre reguláciu sieťových odvetví. **Čo sa to vlastne stalo? A čo bude ďalej? Dokážu sa vláda, regulátor, distribútori a dodávatelia elektriny porozprávať tak, aby v budúcnosti spotrebiteľ vedel, čo ho čaká?** Uvidíme už na diskusii nazvanej **Elektrický chaos**, ktorú organizujeme vo štvrtok 30. marca a pozvánku naň nájdete na strane 2. Účasť prisľúbil aj minister hospodárstva Peter Žiga. Tejto téme sa venujeme v tomto čísle v ďalších dvoch článkoch. *Regulačná politika ako turecký bazár* popisuje súčasný stav regulačného prostredia v energetike (text bol napísaný pred rezignáciou predsedu URSO) a v tlačovej správe s titulom *Čo žiadať od nového predsedu URSO* apelujeme na rozviazanie politického prepojenia vlády a regulačného úradu.

A keď už píšeme o podujatiach, rovno si poznačte do kalendárov dátum **piatok 28. apríla**. V dopoludňajších hodinách organizujeme výročnú konferenciu **Free Market Road Show**, na ktorú sa nám opäť podarilo získať veľké mená svetovej ekonómie, akým je napr. americký profesor Robert Murphy, a zastúpenie budú mať aj domáci experti a podnikatelia. Témou bude **osud voľného obchodu po Brexite a Trumpovi**.

Oblúbenou akademickou a kaviarenskou témou posledných mesiacov je automatizácia a otázka, či pri postupnej robotizácii priemyslu a služieb ostane priestor pre ľudskú prácu. Z tohto východiska sa samozrejme debaty vedú smerom k oživeniu témy nepodmieneného základného príjmu, ktorá sa pravidelne v spoločenských diskusiách objavuje už polovicu tisícročia. Bolo to v roku 1516, kedy Thomas More publikoval knihu s názvom *Utopia*, kde sa tento humanista snažil po príchode renesancie predstaviť alternatívu k dovtedajšiemu systému pomoci chudobným, ktorý bol v tom čase doménou cirkevnej charity. O tom, že singularita je stále ďaleko a skôr sa práca presunie do iných segmentov ekonomiky a naplňania nekonečných túžob spotrebiteľov píšeme v článku **Roboti nám vezmú prácu?** na tejto strane.

Monetárna politika a peniaze sú téma, ktorej sa INESS venuje dlhodobo. Kolega Juraj Karpiš napísal knihu **Zlé peniaze** a len v minulom roku na tému peniaze a monetárny systém prednášal na Slovensku takmer 60-krát. Každý, kto aspoň trochu sleduje ekonomické debaty na túto tému, vie, že vo svojej argumentácii podrobujeme mainstreamové názory dôslednej kritike. Oproti mainstreamu vybočujeme aj v otázke obmedzovania hotovosti, ktorá sa stáva populárnou medzi mnohými politikmi i ekonómami. Prečítajte si rozhovor *Juraj Karpiš bráni hotovosť, medzi ekonómami je výnimka: Pri chlebe sa nechcem legítimovať* na strane 9 a zistíte, prečo.

Toto číslo Market Finesse je mimoriadne pestré na témy a verím, že každý z vás si v ňom nájde to svoje. Prajem vám inšpiratívne čítanie,

Richard Ďurana

Roboti nám vezmú prácu?

Juraj Karpiš

Z plného žalúdka po obednej prestávke oťaželi Mirovi pri páse viečka. Včera večer nemal toľko piť. Výlisok sa mu občas vyšmykol a skončil na dlažbe. Zrazu zbadal prichádzajúceho majstra.

Zvýšený adrenalin ho okamžite prebudil. Vedúci tentoraz neprišiel buzerovať, ale rovno za Mira pritlačil podivný prístroj pripomínajúci postavu s dvoma robotickými rukami. Po hodine skenovania Mirových pohybov mu dali výpoveď.

Nie je to sci-fi, Baxter existuje. Za hodinu sa naučí, čo treba, a potom jednoduché úkony pri páse s

predmetmi do 10 kíl zvláda sám. Stojí 22-tisíc dolárov. To je menej ako priemerné náklady práce na slovenského zamestnanca na dva roky. Baxter nefajčí, nepije, neobťažuje kolegyne, nie je v odboroch a nevzťahuje sa na neho minimálna mzda. Rýchlo a dobre bude pracovať, aj keď sa zhasne a nekúri. Nemá tiež deti a počas majstrovstiev sveta vo futbale si nezoberie PN-ku. Kedy nás Baxter vystrieda?

Takéto príbehy oživujú obavy, že roboty nás pripravia o všetku prácu. Tento strach je starý ako

technológia sama. Zamestnanci rozbíjali stroje vo fabrikách už začiatkom 19. storočia. Sám som sa po páde komunizmu čudoval nad textami v populárnych časopisoch, ako sa niekto môže báť rozšírenia robotov, ktoré nám z chrbta berú bremeno nebezpečnej, ťažkej a nudnej práce. O štvrtstoročie neskôr takmer identické články čítam opäť. Pritom, aj keď produktivita rastie už dve storočia, stále je veľká väčšina populácie zamestnaná a Keynesom predpovedaný čas nadbytku, keď sme už dávno mali väčšinu času tráviť koníčkami, je stále v nedohľadne.

Vyrobiť stroj, ktorý bude vedieť aspoň to, čo podpriemerne inteligentný človek, je zrejme stále extrémne ťažké. Viem, že to je subjektívna otázka, ale stroje mi prídu ešte stále prekvapivo hlúpe. Minimálne voči očakávaniam spred 25 rokov. Pre chyby automatického pokladníka som tento týždeň

zmeškal autobus. A to som živú pokladničku skenovaním kódov produktov nahrádzal ja. On, automat, mal len čítať kódy, spočítať sumu a vydať peniaze. Aj to zbabral.

Že už je takmer hotové auto bez vodiča? Veď aj lietadlá lietajú s autopilotmi už roky a napriek tomu je v nich práce stále dosť. Aj keď stroje výrazne zmúdrejú, stále

z toho nevyplýva, že nebudeme mať do čoho pichnúť. Práce je nekonečno, keďže sú nekonečné aj ľudské potreby. Len si predstavte všetky neopravené domy, špinavé parky, osamotených dôchodcov, nevyliečené choroby či záľuby, ktorým by ste sa mohli venovať. Pred sto rokmi väčšina populácie pracovala v poľnohospodárstve. Stroje nám túto prácu ukradli a vyhnali nás z polí. Cnie sa niekomu? Nahradenie ľudí strojmi sa nedá teoreticky vylúčiť. Možno raz budú robiť skutočne všetko lepšie ako my. Držím palce. Akurát sa obávam, že ak to pôjde takýmto tempom, tak sa tej doby nedožijem. Kým sa k tomu bude schyľovať, budú ma trápiť urgentnejšie spoločenské problémy. Ako napríklad to, prečo sa v školách učí stáročia starým spôsobom, ktorý ignoruje možnosti internetu.

.týždeň, 16.1.2016

Pozvánka na Elektrický chaos

ELEKTRICKÝ CHAOS

30. MARCA 19:00

NU SPIRIT CLUB BRATISLAVA

Faktúra za elektrinu nám počas roka vytiahne z peňaženky stovky eur. Pritom málokto tuší, komu, koľko a za čo platí. Novoročné faktúry mnohých šokovali a spôsobili doslova „elektrický chaos“.

Kto za to môže - distribútori, dodávatelia, vláda, alebo regulátor? Dokážu sa spolu porozprávať, aby v budúcnosti spotrebiteľ vedel, čo ho čaká?

Diskutovať budú:

Minister hospodárstva SR **Peter Žiga**

Ekonomická radkyňa Zastúpenia Európskej

komisie na Slovensku **Lívia Vašáková**

Predseda predstavenstva distribučnej spoločnosti SSE-D **František Čupr**

Predseda Združenia dodávateľov energií **Michal Hudec**

Zástupca ÚRSO (tbc)

Moderátor: **Martin Vlachynský** z INESS

Diskusia je určená nielen odborníkom, ale aj verejnosti, ktorá dostane široký priestor na otázky.

Vstup je zdarma, ale treba sa registrovať a stiahnuť voľnú vstupenku na adrese

<https://goo.gl/y6bkJH>

Podujatie začína o **19:00** v **Nu Spirit Clube** v Bratislave.

Mediálni partneri:

Porovnanie

Slovenská nezamestnanosť v 4 grafoch

Nezamestnanosť na Slovensku má svoju špecifickú štruktúru. Veľkú jej časť tvoria dlhodobo nezamestnaní (nezamestnaní viac ako rok). V rokoch 2007-2008, keď sme mali najnižšiu mieru nezamestnanosti v histórii (pod 10 %), sa vyšplhal podiel dlhodobo nezamestnaných na celkovej nezamestnanosti nad 70 %. Rekordné číslo v rámci EÚ.

Aj dnes stále patríme ku krajinám s najväčšou mierou dlhodobo nezamestnaných. Patrí nám tretie miesto hneď za Grékom a Bulharskom (Eurostat, 2016 Q3).

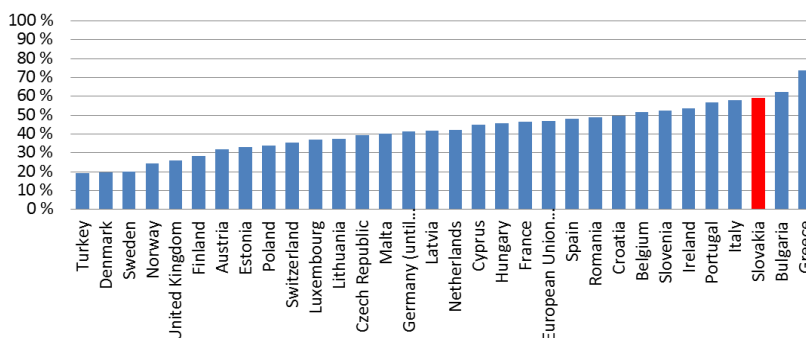
Ak chceme pochopiť korene dlhodobej nezamestnanosti, musíme sa pozrieť na ďalšie špecifiká slovenskej ekonomiky. Slovensko je špičkou v rámci EÚ čo sa týka vlastníctva nehnuteľností. Príčin tohto stavu je určite množstvo. Od kultúrneho presvedčenia, že „musím vlastniť svoj dom, nebudem predsa platiť cudziemu“, až po fiškálne príčiny vo forme čiastočného zvýhodňovania vlastného bývania oproti nájmu (podpora hypoték pre mladých a stavebné sporenie). Medzi hlavné príčiny však určite patrí je aj privatizácia bytového fondu po zmene režimu. V miere vlastníctva nás predbehlo len Rumunsko (Eurostat, 2014).

Táto vysoká miera vlastníctva bývania u Slovákov je jednou z príčin nízkej mobility práce medzi regiónmi (podľa štatistík OECD patríme medzi posledné krajiny v EÚ). Slovensko je tak isto krajinou s druhou najnižšou mierou urbanizácie v EÚ. Príčinu tohto stavu môžeme hľadať v socializme, počas ktorého výroba a pracovné miesta nevznikali na základe racionálnej alokácie, ktorá vedie ku zhľukovaniu do klastrov. Ale skôr na základe politickej snahy postaviť fabriku alebo družstvo v každej doline. Inými slovami, ľudia nechodili za prácou ale práca chodila za nimi. Takýto spôsob však už neobstojí v konkurenčnom prostredí, kde náklady z neoptimálnej siete produkcie nemôžu byť prenesené na široké obyvateľstvo (OECD, 2015).

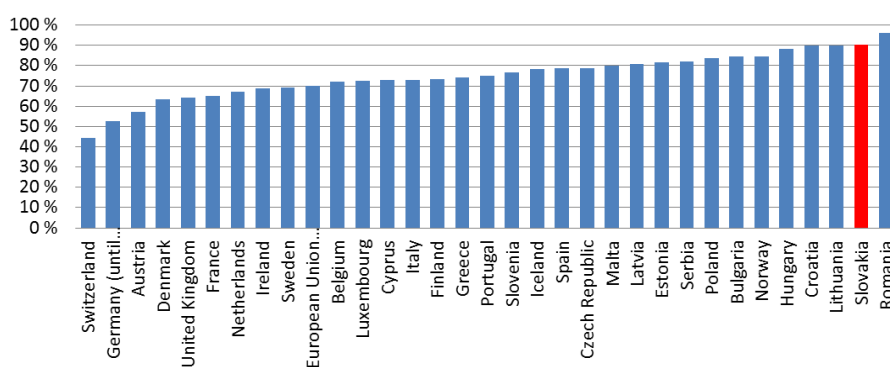
Ak sú však obyvatelia roztrúsení po celej krajine, vlastní svoj nehnuteľnosti a nie sú mobilní, vzniká problém. Podnikatelia dnes v rámci znižovania nákladov alokujú produkciu v okolí centier. Väčšie mestá sú práve tými miestami, ktoré priťahujú investorov a firmy, ktoré tvoria pracovné miesta.

Slovenský problém s dlhodobo nezamestnanými je tak výsledkom súhier faktorov. Na jednej strane skoro všetci Slováci bývajú vo vlastných domoch a bytoch. Tie sú z historických dôvodov alokované naprieč celou republikou a veľa ľudí tak býva na vidieku, kde sú pracovné ponuky obmedzené. Vlastníctvo nehnuteľnosti

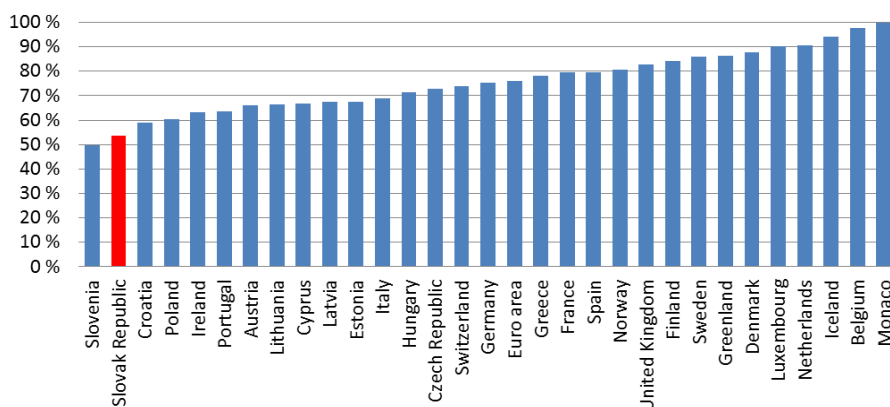
Podiel dlhodobo nezamestnaných

Miera vlastníctva domov

Miera urbanizácie

znižuje ich ochotu sa sťahovať za prácou. Do toho následne vstupuje ešte posledný faktor dnešnej politiky a tým je pravidelné zvyšovanie celoplošnej minimálnej mzdy.

Minimálna mzda logicky najviac negatívne zasahuje práve zaostávajúce vidiecke oblasti vzdialené od centier a miest, kde je ekonomika najslabšia, napr. taký Prešovský kraj. Na nasledujúcom grafe je vidieť, ako minimálna mzda tvorí tento rok odhadom skoro 70 % mediánovej mzdy v Prešovskom kraji, zatiaľ čo v Bratislavskom sa nedostane ani na 50 %. Takéto rapidne zvyšovanie nákladov práce následne znemožňuje zamestnať sa ľuďom, ktorí majú slabé pracovné návyky, nedostatočné vzdelanie, sú dlhodobo nezamestnaní a žijú mimo

veľkých miest, kde je pridaná hodnota ich práce výrazne limitovanejšia ako ich spoluobčanov napr. z Bratislavy.

Pozvánka - Ekonomické reči II

EKONOMICKÉ REČI
S ROBERTOM CHOVANCULIAKOM
KONIEC REGULÁCIÍ? UBER, AIRBNB A ĎALŠÍ
29.3.2017 > 19:00 > ZÁMOCKÝ PIVOVAR

INESS

Médiami sa šíria správy o konfliktoch medzi vodičmi Uberu a klasickými taxikármi. Čo stojí za týmito nezhodami a aké sú možné riešenia?

Už **29. marca o 19:00 hod.** tá pozývame na druhé Ekonomické reči v **Zámockom pivovare** na tému: Koniec regulácií? Príbeh Uber, Airbnb, a ďalších.

S Róbertom Chovanculiakom z INESS sa porozprávame o tom, v čom spočívajú výhody

zdieľanej ekonomiky, a prečo existuje snaha tieto služby zakázať.

Zdieľaná ekonomika otriasla mnohými odvetvami a ich regulačnými rámcami. Uber, Airbnb, Taxify a iné služby si rýchlo získali priazeň spotrebiteľov. Zároveň však došlo k napätiu medzi zdieľanými a štandardnými prepravnými, a hotelovými službami. Dokáže Uber nahradiť klasické taxislužby? Čo sa stane keď sa stretne regulácia z 19. storočia

s inováciou 21.storočia?

Príďte s kamošmi na jedno do Zámockého pivovaru a podebatujte s nami o tom, či je lepšie kupovať, zdieľať, alebo regulovať.

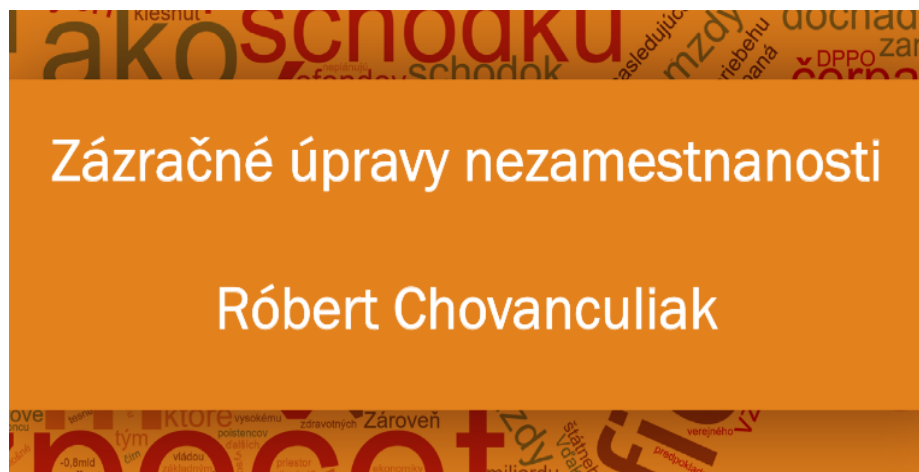
Vstup je voľný.

Ekonomické reči sú pravidelné podujatia pre fanúšikov ekonomických debát. Každé stretnutie - nová téma, nový hosť a diskusia v neformálnej atmosfére.

INESS na tému: Zázračné úpravy nezamestnanosti

V druhom tohtoročnom čísle INESS na tému (INT) analyzujeme vývoj nezamestnanosti medzi rokmi 2012 - 2016. Za toto obdobie klesla nezamestnanosť zo 14 % na 9,6 %. Obraz úspechu však naštrbujú niektoré okolnosti tohto poklesu. Veľa ľudí odišlo pracovať do zahraničia, vzrástol počet ľudí pracujúcich sezónne a do nezamestnanosti sa nezapočítavajú ľudia na aktívnych prácach. V prvých rokoch poklesu nezamestnanosti navyše vytváral pracovné miesta hlavne verejný sektor. Takýto obraz poklesu nezamestnanosti stráca časť svojho lesku.

INT: Zázračné úpravy nezamestnanosti si môžete zadarmo stiahnuť na iness.sk v sekcii publikácie.

Zázračné úpravy nezamestnanosti

Róbert Chovanculiak

Ropný kolaps, ktorý stále nebol

Martin Vlachynský

Jeden z dôvodov, prečo sa Spojeným štátom ekonomicky darí lepšie ako Európe, alebo Japonsku, je relatívne lacnejšia energia. Tá je v USA dostupnejšia vďaka obrovskému rozmachu ťažby bridlicovej ropy a plynu v poslednej dekáde. Vytrvalý rast cien ropy po oklepaní sa z Dot-com bubliny na začiatku tisícročia presvedčil americké ropné firmy investovať kapitál do tejto oblasti. Prvé

licencie na ťažbu z bridlíc boli udelené v roku 2005. O necelú dekádu sa ropný biznis otriasal v základoch. V roku 2014 bolo v USA zhruba 1500 vrtov na bridlicových zdrojoch a Spojené štáty produkovali 7,5 milióna barelov ropy denne len zo svojich pevninských zdrojov, pričom ešte v roku 2012 to bolo len zhruba 4 milióny barelov. Krajina sa vyšvihla do prvej trojky svetových

producentov. Ceny ropy prudko padali.

Dovtedy neohrozený OPEC na to zareagoval taktikou vyhladovania a ďalej tlačil ceny dole. Jednotkové náklady na ťažbu z bridlíc boli výrazne vyššie ako v prípade konvenčnej ťažby. V istom bode tak museli americkí producenti začať padať do straty. Svet sa ešte neotriasol z prasknutia (nielen) realitnej bubliny v roku 2008 a ťažba ropy vyvolala

chmúry. Len do roku 2015 sa v bridliciach preinvestovalo 560 miliárd dolárov. Viaceré spoločnosti boli mnohonásobne prepákané cez úvery, ich celkové zadlženie v roku 2015 bolo skoro 250 miliárd dolárov.

Paradoxne, bol to nakoniec OPEC, kto vyhľadoval. Nielen zdevastovaná ekonomika Venezuely, ale napríklad aj rastúce ekonomické problémy bohatej Saudskej Arábie primäli OPEC v decembri 2016 dohodnúť obmedzenie ťažby s cieľom zvýšiť cenu ropy na trhu.

Počet bridlicových vrtov v USA klesol medzi novembrom 2014 a januárom 2016 na tretinu. V polovici roka 2016 bolo v USA v bankrote takmer 100 ropných spoločností s

dĺhom zhruba 70 miliárd dolárov. Dow Jones US Oil & Gas Index poklesol o viac ako 40%. Z tohto pohľadu stratégia OPEC-u fungovala. S jedným detailom – ťažba bridlicovej ropy v USA poklesla iba o 10%.

Odpoveďou ťažiarov totiž bolo veľké zvýšenie efektivity. Medzi rokmi 2010-2016 narástla horizontálna dĺžka vrtov o 50%, čas na ich vyvrtanie klesol o 60% a do vrtov sa natlačí 5-krát viac kvapalín a pieskov, čo zvyšuje ich výdatnosť. Len v oblasti Texasu sa nárast produkcie na meter potrubia medzi rokmi 2012 – 2016 odhaduje na 70-120%. Ťažba z Bakkenovej formácie (geologický útvar na severe USA), ktorá je epicentrom bridlicovej ťažby, mala v roku 2014 „bod zlomu“ na

úrovni ceny 60 dolárov na barel. Aktuálne podliezol 30 dolárov. Niektoré bridlicové zdroje však dnes dokážu byť v pluse už od 15 dolárov za barel, čo je úroveň, akú dosahujú konvenčné zdroje ropy.

Nie že by strach z bubliny bol zažehnaný. V januári pribudli tri ďalšie bankroty. Firiem už poväčšine skončili derivátové kontrakty, ktoré im výdatne pomohli s cash-flow v roku 2015. Stúpajúce úroky na americkom finančnom trhu spolu s klesajúcou hodnotou kolaterálu (ktorým sú prehodnotené zásoby ropy) sťažujú ďalšie financovanie. Schopnosť firiem inovovať však opäť raz zaskočila mnohých vykladačov budúcnosti.

Hospodárske noviny, 21.2.2017

Cena štátu

Cena verejných zamestnancov

Minulá vláda sa zaviazala realizovať zámery a ciele programu ESO (efektívna, spoľahlivá a otvorená verejná správa). Malo ísť o dosiaľ najväčšiu reformu štátnej správy od roku 1989 a jej ambíciou bolo zefektívniť fungovanie, zabezpečiť kvalitu, transparentnosť a dostupnosť verejnej správy pre občana. Jeden z jej hlavných cieľov bolo dosiahnuť zníženie a optimalizáciu nákladov fungovania verejnej správy, ktoré do veľkej časti tvoria práve náklady na zamestnancov verejnej správy.

Na tomto mieste nie je priestor hodnotiť celý program ESO. Zameriame sa len na posledný rok a vývoj zamestnancov a ich nákladov

v štátnom rozpočte. Medzi rokmi 2016 a 2017 vzrastie počet štátnych zamestnancov v ústredných orgánoch verejnej správy a ich organizáciách o viac ako 1000. To je skoro 8 % nárast zamestnanosti. Obdobne sa vyvíjajú aj náklady na týchto zamestnancov. Tie vzrastú o skoro 170 mil. eur (o 7,5 %). Ak prerátame toto zvýšenie na jedného obyvateľa, zaplatí každý človek na Slovensku (batola aj dôchodca) o 30 eur ročne viac daniach a odvodoch na financovanie týchto nových zamestnancov štátneho sektora.

Tento značný nárast sa koná aj napriek tomu, že počet zamestnancov v Slovenskej akadémii vied poklesol o 700. Ak by sa tak nestalo, boli by sme svedkami ešte značne

vyššieho nárastu. Medziročne najväčší nárast zaznamená Ministerstvo vnútra, kde vzrástol počet zamestnancov o viac ako 1100 ľudí. Nových ľudí zamestnávala aj Kancelária Najvyššieho súdu (56) a Ministerstvo zdravotníctva (39), práce (35) a spravodlivosti (254).

V roku 2017 taktiež vznikli dve úplne nové organizácie štátnej správy a to: Kancelária Súdnej rady SR a Úrad podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu. Spolu tieto dve organizácie zamestnávajú 216 ľudí a na ich mzdy idú skoro 2 mil. eur.

www.cenastatu.sk

Výdavky štátu

Národné športové centrum

Už sme písali o Športovom centre polície, ktoré malo od Ministerstva vnútra na rok 2015 schválený rozpočet vo výške 1,7 mil. eur. Avšak potom počas daného roka vykonalo 58 rozpočtových opatrení. Výsledkom bolo navýšenie skutočného čerpaného rozpočtu na úroveň 2 512 825 eur. Oficiálnym dôvodom a aj to, čo centrum prekvapilo, boli Letné olympijské hry v Brazílii. Podľa ich vlastných slov z výročnej správy „schválený rozpočet nepokrýval všetky potreby na plnohodnotné zabezpečenie prípravy na účasť na tomto, ale aj iných podujatiach, súvisiacich so športovou prípravou“.

Podobné centrum má však aj Ministerstvo školstva. Nazýva sa Národné športové centrum a má podobné rozpočtovacie postupy ako jeho náprotivok na Ministerstve vnútra. Podľa výročnej správy v roku 2015 schválilo ministerstvo centru rozpočet vo výške 1 mil. eur. Skutočné plnenie rozpočtu však po množstve rozpočtových opatrení dosiahlo výšku 2,2 mil. eur. Pričom skoro celý tento rozdiel navyše išiel na tovary a služby, ktoré vzrástli z 0,6 mil. eur na 1,7 mil. eur. Skutočné výdavky centra sa tak navýšili až o 226 %.

Podľa samotného centra „Hlavným dôvodom tohto kroku bola skutočnosť, aby rozpísaný rozpočet zohľadňoval potreby organizácie

pri zabezpečovaní úloh podľa jednotlivých projektov. Zvýšili sa tým výdavky hlavne oblasti cestovných náhrad, nákupu športového materiálu a aj služieb týkajúcich sa športovej prípravy.“

Za zmienku stojí aj fakt, že samotné centrum už malo byť v roku 2010 na základe analýzy šetrenia v rámci Ministerstva školstva zrušené. Dôvodom mala byť duplicitná činnosť na Ministerstve vnútra a Ministerstve obrany, na ktoré mali prejsť úlohy Národného športového centra. Nestalo sa tak. Naopak oproti roku 2010 ešte vzrástli výdavky centra o viac ako 400 tis. eur.

Ako zisk desegregoval

Martin Vlachynský

Americký wrestling, balansujúci medzi športom a bláznivým divadelným predstavením, je dnes multimiliardovou televíznou zábavou. Nakoniec, aj najlepšie platený herec súčasnosti je bývalým profesionálnym wrestlerom.

Pred časmi televízie bol wrestling populárnou

ľudovou zábavou najmä chudobnejších vrstiev amerického Juhu. Každý wrestler vo svojej kariére hrá buď kladnú postavu („face“), alebo zápornú postavu („heel“). Čím populárnejšiu postavu vybuduje, tým viac divákov na svoje zápasy pritiahne – a tým viac peňazí môže zapýtať od organizátorov.

Pre popularitu wrestlera je však dôležité „hrať“ svoju postavu aj civilnom živote. Populárny záporák nemôže byť prichytený, ako vo voľnom čase kŕmi mačiatka v útulku. Roscoe „Sputnik“ Monroe bol najslávnejším záporákom 40. a 50. rokov. Svoj imidž vybuďoval tak trochu netradičným spôsobom

- bol beloch a stýkal sa s černochochmi. Nielenže také správanie bolo na americkom Juhu tých čias nevidané, bolo v mnohých aspektoch aj nelegálne. Sputnik (hanlivú prezývku, asociujúcu komunistu, mu dala nahnevaná postaršia pani) po zápasoch chodil do čiernych barov, kde rozdával vstupenky, a z ktorých ho neraz predviedli pred sudcu. Aby prilial olej do ohňa, najímal si čierneho právnik.

Jeho prudko rastúca popularita u Afroameričanov začala pôsobiť problémy organizátorom. Športové haly boli na Juhu striktné segregované a černosí mali prístup len na malé zastrčené balkóniky, ktoré kapacitne nestačili. Sputnik najskôr začal podplácať zamestnancov, aby nenápadne pustili do hlavného hľadiska aj Afroameričanov. Sputnik nakoniec odmietol vystúpiť, ak neboli dnu usadení aj jeho čierni fanúšikovia. Potenciál ušlých príjmov nakoniec organizátorov zlomil, Sputnik bol ako jediný wrestler schopný vypredať

**Wrestler Monroe Fined:
He Was in Negro Cafe**

Rock M. Boumbrough, 27, of 1415 Spartan Drive, known in the wrestling world as Sputnik Monroe, and another wrestler, Clinton M. Hickman, 27, of 1998 Philsar, were charged with disorderly conduct following their arrest at 12:45 yesterday morning in a negro cafe at Beale and Hernando, where they were drinking beer.

Monroe was represented in City Court by Russell B. Sugarmon Jr., negro attorney who

a negro cafe any time he wishes. Judge Boushe fined Monroe \$26, made no comment.

The fine was paid and no ap-

10-tisícové domovské Ellis Auditorium v Memphise. To sa nakoniec stalo prvým neformálne desegregovaným verejným zhromaždiskom amerického Juhu.

Ako správny záporák, Sputnik trval na tom, že to robí len pre peniaze. Či to bolo

naozaj tak, sa asi už nedozvieme. No ako poznamenal jeden komentátor, naháňaním zisku dosiahol to, že jediná farba, ktorá organizátorov zápasov nakoniec zaujímala, bola zelená.

iness.sk, 21.2.2017

Viete, kto je prezidentom Švajčiarska?

Bill Wirtz

Tak ak Vás to teda zaujíma, alebo ak Vás čaká vedomostná súťaž: švajčiarska prezidentka sa volá Doris Leuthardová. Ako je možné, že taký známy štát má na čele takú neznámu postavu?

Založenie švajčiarskej konfederácie nie je spojené s bojom o moc.

V časoch, keď bola Európa rozorvaná bojmi o moc alebo náboženskými konfliktami, ako napríklad tridsaťročná vojna v rokoch 1618 až 1648, predstavovalo pôvodných osem kantónov Starej švajčiarskej konfederácie už od 14. storočia mikrokosmos mieru a blahobytu. Jednotlivé kantóny sa po náboženskej stránke líšili, ale radšej sa zhodli na zmluve o vzájomnej vojenskej podpore pre zachovanie neutrality a mieru v celom regióne. Svätá ríša rímska spoločenstvu kantónov zaručila ríšsku bezprostrednosť - čo znamená, že mohlo fungovať nezávisle na Svätej ríši rímskej, ale pritom zostávalo jej súčasťou. Kým európska šľachta vyberala

obrovské dane na financovanie zdĺhavých vojen, život vo Švajčiarsku by sa dal označiť za pobyt v prvom naozajstnom daňovom raji. V každom ohľade v porovnaní s rozvratom vo zvyšku Európy sa rozdiely medzi kantónmi javili ako nepodstatné.

Náboženské odlišnosti vo Švajčiarsku neskôr zosilneli a viedli k bitkám medzi katolíckymi a protestantskými kantónmi. Každá z bitiek mala svojich víťazov, ale nikto nedokázal nastoliť skutočnú zmenu režimu,

pretože kantóny boli príliš rôznorodé na to, aby sa dali riadiť. Správne orgány kantónov odmietali vzájomnú spoluprácu. Zhodli sa na jedinej zahraničnej politike - na neutralite, ktorá ich napokon zachránila pred vojnou.

V roku 1798 napadla Konfederáciu francúzska revolučná armáda. Založila centralizovanú Helvétsku republiku, zrušila suverénnosť kantónov a feudálne práva, a vyhlásila kantóny za správne obvody po vzore Francúzska. Francúzske „budovanie štátu“ po piatich rokoch zlyhalo, pretože obyvateľstvo sa vzpieralo všetkému centralizačnému úsiliu. Helvétska republika nebola kompatibilná so švajčiarskou mentalitou - a jej obyvateľstvo trvalo na tom, aby vládne rozhodnutia vznikali nie na úrovni federácie, ale na úrovni kantónov.

Centralizácia a švajčiarska občianska vojna

Po desaťročiach vzdorovania centralizácii moci ukončila odvekú švajčiarsku otázku legitímnosti federálnej vlády občianska vojna. Vojna vypukla v roku 1847 a stálo v nej sedem konzervatívnych, katolíckych kantónov (Sonderbund), ktoré odmietali centralizáciu moci a povstali proti Konfederácii založenej v roku 1814. Nasledovala jedna z najpozoruhodnejších vojen v dejinách sveta - 78 mužov federálnej armády bolo zabitých a 260 zranených. Spolok Sonderbund bol zrušený a v roku 1848 sa Švajčiarsko stalo štátom, ktorým zostáva aj dnes.

Zamyslite sa nad tým. Boj Švajčiarov (ktorý sa prejavoval neuveriteľným nedostatkom násilia v porovnaní s ostatnými konfliktami) sa

d'akujeme sme.sk

Radi by sme vám dali do pozornosti jednoduchú možnosť ako môžete **podporiť aktivity INESS**, medzi ktoré patrí napríklad aj projekt **Cena štátu** či vydávanie mesačníka **Market Finesse**.

Môžete tak urobiť zo svojho domova či kancelárie jednoducho cez darovací portál dakujeme.sme.sk. Postup je veľmi jednoduchý a časovo nenáročný.

Priamy link je uvedený nižšie. Za vašu podporu, bez ktorej by naše aktivity nebolo možné realizovať, vám vopred ďakujeme!

<http://dakujeme.sme.sk/organizacia/33/iness-institut-ekonomickych-a-spolocenskych-analiz>

týkal čisto nesúhlasu s centralizáciou moci a skeptického pohľadu na dodržiavanie povinností tak veľkého celku. Považujem za potrebné zdôrazniť, že sa bavíme o štáte s rozlohou 41 tisíc kilometrov štvorcových. Výsledkom je relatívne neutrálny štát, ktorý si zachováva vyššiu mieru slobody a prosperity než väčšina európskych národov.

Zámerne impotentný

Najvyšším výkonným orgánom federálnej republiky je Spolková rada. Má sedem členov (každý z nich má na starosť jedno zo siedmich švajčiarskych ministerstiev), ktorých volia obe komory federálneho parlamentu. Jeho členovia sa každý rok striedajú na pozíciách prezidenta a viceprezidenta a ich funkčný mandát trvá štyri roky. Aktuálne rada pozostáva z dvoch sociálnych demokratov, dvoch stredno-pravicových konzervatívcov, dvoch národných konzervatívcov a jednej kresťanskej demokratky (súčasnej prezidentky Doris Leuthardovej).

Hoci bola Spolková rada navrhnutá podľa príkladu Spojených štátov, čo sa federalizmu a práv správnych celkov týka, Švajčiari sa vyhli sústredenia výkonnej moci k jedinej osobe. Je zaujímavé, že Spolková rada má súčasnú podobu už od roku 1848, hoci všetky ostatné európske štáty formu svojej vlády neustále menili (a naďalej menia). Jedinou zmenou rady, ku ktorej došlo, bola úprava takzvanéj záračnej formule, známej tiež pod názvom švajčiarsky konsenzus. Ide o politický zvyk, podľa ktorého sa sedem kresiel v čele štátu rozdeľuje medzi štyri vládnucej strany. Táto politická dohoda zažila

otras s príchodom miliardára, priemyselníka a euroskeptika Christoha Blochera a jeho Švajčiarskej ľudovej strany (okrem toho je po jeho príchode tiež čím ďalej tým menej pravdepodobné, že by Švajčiarsko vstúpilo do Európskej únie).

Rada vystupuje jednotne a väčšina rozhodnutí vzniká na základe konsenzu. Z veľkej časti je to spôsobené tým, že funkcia jeho členov je skôr reprezentatívna ako výkonná, väčšinu moci totiž stále držia kantóny. Rozhodnutia spojené so vzdelávaním a dokonca aj s odvodom daní vznikajú na regionálnej úrovni. Federálna vláda teda nemá právo veta ani na žiadny iný exekutívny zásah, ktorý by mohla využiť.

Švajčiarsky prezident či prezidentka vo verejných politických prejavoch nemá takmer žiadne slovo. Ak teda neviete, ako sa volá nová prezidentka Švajčiarska, nemusíte sa tým trápiť. Nevedia to ani niektorí Švajčiari.

Lokalizmus vo Švajčiarsku funguje

Švajčiarske kantóny v politike majú vyrovnávaciu funkciu - konzervatívne kantóny sa nachádzajú okolo veľkých miest, ako je Zürich, Ženeva alebo Bern. Obyvateľstvo v menších komunitách zavrhuje všetky pokusy o riadenie z hlavného mesta. Následkom toho Švajčiari trvalo odmietajú napríklad návrhy na útlm jadrovej energie. Spomínané presadzovanie lokalizmu by bolo podstatne zložitejšie, keby nebolo systému priamej demokracie, ktorý je v Konfederácii veľmi rozšírený. Všetky federálne zákony podliehajú schvaľovaciemu procesu o troch až štyroch krokoch:

1. Odborníci vo federálnej vláde pripravujú prvý návrh.

2. Návrh je predstavený veľkému počtu ľudí v prieskume verejnej mienky. K návrhu sa môžu vyjadriť vlády kantónov, politické strany a tiež mnoho mimovládnych organizácií a asociácií a predniesť svoje návrhy zmeny.

3. Výsledok je následne predložený špeciálne zostaveným radám oboch komôr federálneho parlamentu. - Tie návrh podrobne prediskutujú za zatvorenými dverami a navrhnu zmeny.

4. Voliči majú právo zákon vetovať - ak akákoľvek osoba zhromaždí 50 tisíc občanov, ktorí do troch mesiacov podpíšu žiadosť o vyhlásenie referenda, referendum je nutné uskutočniť. Pre úspech zákona v referende stačí, keď ho podporí väčšina voličov, nie väčšina kantónov. Vo Švajčiarsku nie je nijako neobvyklé, keď sa počas roka kvôli zákonu vyhlási cez desať referend.

Referendá predstavujú dôvod, prečo sa politická väčšina rozhodla zahrnúť do vlády aj opozíciu. Ak nedôjde väčšina ku konsenzu, opozícia môže využiť občiansku iniciatívu (referendum) na zvrátenie akéhokoľvek rozhodnutia prijatého na národnej úrovni. Systém kontroly a vyvažovania prostredníctvom agresívne lokalistických kantónov a priamej demokracie urobil Švajčiarsko veľmi odolným voči rozrastaniu vlády a tiež jednou z mála bášť relatívne slobodného zmysľovania v Európe.

Z originálu na FEE.org preložil Jakub Rafay.

iness.sk, 7.2.2017

Plytvanie

Slovenský jazyk v Číne

Ministerstvo školstva každoročne financuje vyučovania v slovenskom jazyku na zahraničných vysokých školách. Konkrétne v roku 2016 išlo na túto aktivitu zo štátneho rozpočtu viac ako 1,5 mil. eur a študenti na 22 zahraničných univerzitách mohli počuť prednášku v slovenskom jazyku.

Ministerstvo financuje mzdové a technické zabezpečenie a ubytovanie vyslaného pe-

dagóga. Ten je vyslaný na dobu minimálne jedného roka s možnosťou predĺženia až na maximálne štyri roky. Týchto pedagógov menuje priamo minister školstva, s tým že ich musí schváliť aj zahraničná vysoká škola. Podľa záverečného účtu ministerstva z roku 2015 bol priemerný plat 35 učiteľov a lektorov pôsobiach v zahraničí 3 686,91 eur.

Na základe zdrojov z verejných financií tak mohli počuť študenti slovensky hovoriaceho pedagóga napr. na pekinskej univerzite za-

hraničných štúdií (ročné náklady 79 tis. eur) či na Bieloruskej štátnej univerzite v Minsku (ročné náklady 80 tis. eur) alebo pár kilometrov za hranicami na Inštitúte slavistiky na Viedenskej univerzite (83 tis. eur).

Bližšie informácie o cieľoch a očakávanej pridanej hodnote tohto výdavku ministerstvo nepublikuje. Taktiež nie sú dostupné žiadne informácie o tom, ako sa (a či vôbec) vyhodnocuje pridaná hodnota takto využitých verejných zdrojov.

„Nakupujte lokálne“ je sloganom pre hladovanie

Tim Worstall

Vo Vanuatu berú starý hippie slogan „jedzte lokálne“ naozaj doslovne. Podľa britských novin The Guardian táto skupina ostrovov v Tichomorí zakazuje import nezdravých potravín zo zahraničia v prospech miestnej organickej stravy s argumentom, že tak predchádzajú zdravotným problémom obyvateľstva.

Porovnajme to s aktuálnymi problémami v Spojených Kráľovstve, kde veľká potravinová

kríza vedie k nedostatku zeleniny. V obchodoch britskej obchodnej siete Tesco boli v regáloch pre šaláty vyvesené letáky oznamujúce, že v dôsledku nepriaznivého počasia v Španielsku sa vyskytol problém s nedostatkom ľadového šalátu. Z tohto dôvodu obchod umožnil kúpiť len tri kusy na osobu. Tento problém bol následne vyriešený predraženým importom šalátov zo Spojených štátov.

Veľká časť západnej spoločnosti považuje obrovské množstvá importovaných potravín za neetické a geopoliticky nerozvážne riešenie. Vo svojej argumentácii používajú prebytočne vynaložené kilometre, emisie oxidu uhličitého, či riziko nesebestačnosti.

Pochopiteľne, nakupovanie potravín na lokálnych trhoch priamo od pestovateľov je romantická predstava. Už Adam Smith písal, že v princípe je možné postaviť skleníky a

vypestovať hrozno hoci aj v Škótsku.

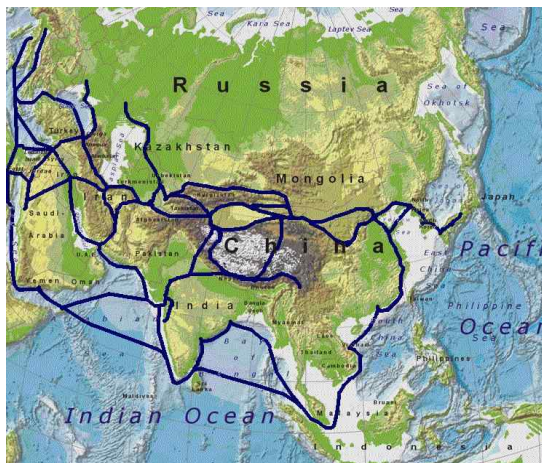
Samozrejme, čisto lokálna výživa by znamenala, že naše tanieri by boli v tomto období plné repy, presne tak ako tanieri obyvateľov Vanuatu budú plné kolokázie jedlej.

Nemám nič proti lokálnym potravinám pre lokálne citiacich ľudí, pokiaľ sú tieto ako jedna z možností pre tých, ktorí si to môžu dovoliť. Lenže svet má dobrý dôvod, prečo už takto nefunguje – ľudia totiž hladovali.

Až do 17. storočia trpeli obyvatelia Británie skutočným hladomorom. Zastavil ho až efektívny systém prepravy. Práve miesta v Británii, ktoré boli na systém dopravy pripojené ako posledné, trpeli hladomorom až do 18. storočia. Riešením hladomoru bola možnosť presunu potravín z iných častí sveta.

Dokonca aj dnes sú výpadky v úrode úplne normálne, presne ako sa to deje práve teraz v Španielsku. Ale pretože sme zásobovaní jedlom z celého sveta, dažde v Španielsku pre nás znamenajú len mierne nepohodlie. Len si predstavte dôsledky toho, keby sa Španielsko spoliehalo len na vlastnú produkciu.

Potravinová bezpečnosť nie je postavená

na produkcii potravín doma. Potravinová bezpečnosť znamená mať veľa rôznych zdrojov potravín, rozprestretých na rôznych miestach a tak podliehajúcich rôznym vzorcom počasia..

Samozrejme, že má väčší zmysel pestovať Bordeaux vo Francúzsku ako v Škótsku, ale má rovnaký zmysel ho pestovať súčasne aj v Austrálii, na Novom Zélande a v Čile, z dôvodov rozmanitosti a bezpečnosti.

Súčasný systém vytvára skoro neobmedzený prístup k šalátu aj v zime. Autorka Joanna Blythman to nazýva v negatívnom zmysle

„permanentným globálnym letom“. Takéto „leto“ nebolo možné - respektíve normálne – počas detstva väčšiny čitateľov tohto článku. Jeť lokálne znamená jeť sezónne - čo má svoje výhody a čaro napríklad v očakávaní sezóny jahôd. Ale vzhľadom na to, že všetci si kupujeme šalát, cukety, a ďalšie potraviny aj v zime, je naša preferencia nežiť sa iba repou úplne jasná..

Ekonómovia si potrpia na odhaľovanie skutočných preferencií. Ak chcete zistiť čo ľudia preferujú, nesledujte, čo odpovedajú anketárom na ich otázky. Sledujte, čo dávajú do svojich košíkov. Touto optikou vidíme, že ľudia dávajú prednosť súčasným chrámom pestrej stravy – supermarketom.

Na dôvody takéhoto konania poukázal Cormac O'Grady vo svojej História hladomoru. Za normálnych okolností nám globálny obchod s potravinami poskytuje rozmanitosť.. A v krajných prípadoch nás obchod zachraňuje od hladomorov.

Prečo sa teda ľudia snažia vracať k pôvodnej forme lokálnej výživy, z ktorej sa snažíme posledných 10 000 rokov uniknúť?

Z originálu na FEE.org preložil Martin Garaj

iness.sk, 16.2.2017

Schizofrénia nacionalistov

Róbert Chovanculiak

Keď dvaja ľudia spolu nesúhlasia, predpokladáme automaticky, že pravdu má jeden z nich. Nemôžu ju mať predsa obaja. Zabúdame však na to, že ju nemusí mať ani jeden. Môžu sa obaja myliť.

Asi netreba pripomínať, že rastie popularita nacionalistických myšlienok. V konkurencii na politickom trhu už zaznamenali prvé víťazstvá. Za zmienku však stojí, že nacionalisti spravidla argumentujú dvoma nekompatibilnými názormi na fungovanie ekonomiky. A to podľa toho, z ktorej strany sa na svet pozerajú.

Dva pohľady na zahraničných investorov

Na jednej strane máme nacionalistov, ktorí volajú po návrate podnikateľov a fabrík, ktoré odišli do zahraničia. Interpretácia tejto skupiny nacionalistov je založená na predstave straty pracovných miest, ktoré im „ukradli“ ostatné krajiny.

Táto interpretácia je typická pre bohatšie krajiny, ktoré vyvážajú kapitál. V Amerike na tento nacionalistický dopyt najlepšie zareagoval Donald Trump.

Na druhej strane tu máme nacionalistov, ktorí vidia v zahraničných investoroch príčinu ich neutešenej ekonomickej situácie. Táto skupina nacionalistov argumentuje vykorisťovaním a vyvážaním ziskov do zahraničia.

Tento pohľad je typický pre chudobnejšie krajiny, ktoré dovážajú kapitál. Na Slovensku na tento voličský dopyt najlepšie zareagoval Kotleba a jeho strana, ale táto karta je obľúbená v rôznej miere plošne a hral s ňou už Mečiar a dnes ju vo vláde vyťahuje Andrej Danko.

Kradnutie práce je nezmysel

Problém je, že aj keď tieto dva závery vychádzajú z rovnakého kmeňového inštinktu, nie sú vzájomne kompatibilné.

Jedni vidia v odchode kapitálu najväčší ekonomický problém a druhí tento istý kapitál považujú za zdroj ekonomických problémov u nich doma. Ktorý z nich má pravdu? Ako asi tušíte, ani jeden.

Prvý nacionalista nerozumie tomu, že vďaka slobodnému medzinárodnému obchodu má k dispozícii veľký výber cenovo dostupných produktov. To, že podnikatelia našli efektívnejší spôsob ako vyrábať výrobky, slúži aj samotnému nacionalistovi.

Navyše neexistuje ekonomický rozdiel medzi tým, keď sa pracovné miesto presťahuje do lacnejšej krajiny alebo „odíde“ pre technologický pokrok do zabudnutia. Ak chce niekto zmraziť stav pracovného trhu, musí začať bojovať aj proti technológiám.

Rovnako celý koncept „kradnutia“ pracovných miest je nezmysel. Môžete

s tým vyhrať voľby, ale dnes má USA nezamestnanosť na úrovni 4,9 percenta. Práca je nekonečno.

A na záver si tipnite krajinu, ktorá stratila v medzi rokmi 1990 - 2000 najviac pracovných miest v priemysle. Čína.

Investori ako stroj času

Druhý nacionalista nerozumie tomu, že zahraniční investori predstavujú pre krajinu stroj času. Bohatstvo krajiny priamo závisí od toho, aké množstvo akumulovaného kapitálu (fabrík, strojov, know-how) pripadá na jedného pracujúceho. Táto akumulácia však trvá dekády až storočia.

Prvé krajiny, ako napríklad Švédsko, museli viac ako storočie budovať kapitál z ničoho. Naopak, takému Hongkongu to trvalo vďaka zahraničným investorom (a voľnému obchodu) násobne kratšie.

Každý zahraničný investor je tak pre Slovensko zdecimované štyridsaťročným pálením kapitálu v socializme malým strojom času, ktorý nás posúva roky dopredu.

Investori nás neciajú, platy rastú

Samozrejme, nerobí to zadarmo. Chce mať z toho zisk, ale s každým investorom prichádza aj väčší dopyt po pracovnej sile a s tým rastúce mzdy (tento rok rástli mzdy v SR rekordným tempom päť percent, pričom robotníkom s podpriemernými mzdami

rástli ešte rýchlejšie). Rovnako neobstojí ani predstava o vyciavani ziskov zo Slovenska a ich posielanie do zahraničia.

Zahraniční investori u nás nevyrábajú primárne pre slovenských spotrebiteľov, ale na export. To je aj dôvod, prečo export v SR dosahuje skoro výšku celého HDP. Tie odtekajúce zisky investorov tak nepochádzajú z peňaženiek Slovákov, ale z

peňaženiek ich zahraničných zákazníkov.

Slovenskom len účtovne pretekajú. Niečo tu však ostáva, a to je väčšia konkurencia na trhu práce, naakumulovaný kapitál, klesajúca nezamestnanosť, know-how a rastúce mzdy. Nehovoriac o daniach.

Obchod nie je ako vojna

Nacionalistické vnímanie sveta sa snaží

vykresliť investovanie mimo hraníc ako nejaký súboj, kde jeden vyhrá a zákonite musí druhý prehrať. To je možno pravda v prípade vojnových konfliktov, no nie v prípade investovania a podnikania.

Kde sa dvaja bijú, nemusia vyhrať ani jeden. Kde však dvaja obchodujú, vyhrajú vždy obaja.

SME komentáre, 13.2.2017

Malý štát ako poistka

Bryan Caplan

Prestavte si, že sa vrátite v čase do 20. januára 2009, na inauguráciu prezidenta Obamu. S jasotom stojíte v dave a fandíte. Zrazu sa vám zjaví anjel s ponukou, že ak sa vzdáte Obamových najlepších politík, tak sa neskôr neuskutoční ani jedna z Trumpových najhorších politík. Obamacare by neexistovala, no rovnako by neboli realizované ani Trumpove protiimigračné opatrenia. Prijali by ste takúto ponuku?

Rozumiem, že vás to štvie. Každý by chcel to dobré bez toho zlého. Ale prečo by nemohla mať takáto ponuka reálny základ? Teoreticky by ho samozrejme aj mať mohla, ale v praxi by to nebolo možné. Ak má vláda moc robiť významné kroky, ktoré sa vám páčia, tak musí mať aj moc robiť rovnako významné kroky, s ktorými nesúhlasíte. V demokracii držíte opraty moci vždy len dočasne. Chce sa niekto stavať ako dlho vydrží súčasná zjednotená vláda v Spojených štátoch?

Ten hypotetický anjel vo vašej predstave predstavuje akúsi „poistku“. Namiesto divokej demokratickej oscilácie ponúka určitý stred. Už by ste sa nenadchýnali veľkými politickými víťazstvami, ale rovnako by ste sa nemuseli obávať veľkých politických zlyhaní.

Takáto „poistka“ je veľmi podobná myšlienke malého štátu, respektíve obmedzenej štátnej moci. Aj keď by takéto obmedzenie štátnej moci nemuselo zrušiť žiadnu existujúcu legislatívu, obmedzilo by ju v ďalších podobných výkyvoch oboma smermi – doprava aj doľava.

V americkej politickej kultúre konzervatívci tradične volajú po malom štáte, ale sú to

hlavne libertariáni, ktorí sa zaoberajú touto myšlienkou naozaj vážne. Vyzerá to tak, že skoro každý, bez ohľadu na ideológiu, by si prial istú poistku proti zneužívaniu vládnej moci. Aké sú najlepšie dôvody na odmietnutie takejto anjelskej ponuky?

1. Morálny oblúk – Stotožňujete sa s Martinom Lutherom Kingom, ktorý povedal, že morálny oblúk je dlhý, ale postupne sa ohýba smerom k spravodlivosti. AK sa potom vyhýbate zlému, nie len že sa vzdáte nejakého dobra, ale vzdáte sa rastúceho dobra. Takáto poistka sa pre vás stáva zbytočnou, pretože nakoniec aj tak vyhráte.

2. Asymetrická hyperbola – politická rétorika zvyčajne prezentuje vaše dobré nápady ako úžasné a tie politických oponentov ako hrozné. Ak len prehánate, tak „poistka“ ostáva dôležitým nástrojom. Predpokladajme však, že vaše dobré nápady sú naozaj fantastické, ale zlé nápady vašich oponentov sú nepríjemné len ako ľahké prechladnutie. V tomto prípade akceptovanie malého štátu len z dôvodu tejto poistky nie je správne. (Argument za poistku v podobe menšieho štátu sa stáva ešte silnejším, ak preceňujete správnosť vlastných nápadov, a silno podceňujete správnosť politiky vašich súperov.)

Ak sa vám ani jedna z týchto odpovedí nepozdáva, budete pravdepodobne cítiť pokúšenie netrepezlivo odpovedať: „Táto hypotéza je hlúpa, pretože takíto anjeli neexistujú.“ Určite by bolo pekné zabezpečiť hranice oscilácie demokracie. Lenže neexistuje spôsob, ako to urobiť. Veď aj obmedzenú vládu musí niekto vykonávať, a ten niekto musí byť tiež demokraticky zvolený.

Nesprávne! Ak chcete malý štát, existujú dobre otestované mechanizmy na jeho zabezpečenie. Všetci ich poznáme. Vláda väčšiny potrebuje viac ako len jednoduchú väčšinu. Deľba moci komplikuje jednotlivým zložkám štátu možnosť zneužívať svoju moc. Súdna rozhodnutia umožňujú sudcom zablokovat rozhodnutia vlády. Federalizmus výrazne znižuje náklady na „hlasovanie nohami.“ Ak si myslíte, že tieto inštitúcie dnes nefungujú dostatočne, očividným riešením je ich posilnenie. Požadovať častejšie ústavnú väčšinu na prijímanie zákonov. Viac rozdeliť moc v štáte. Vyžadovať pri zmene legislatívy podporu nie od šesť, sedem, osem, deväť, ale všetkých sudcov najvyššieho súdu. Prinútiť jednotlivé (americké) štáty platiť si vlastnú spotrebu z vlastných daní namiesto čerpania federálnej podpory.

Tak prečo sú obmedzenia vlády tak slabé? Podľa mňa je na vine krátkozrakosť. Obmedzenie vládnych právomocí z dlhodobého hľadiska pomáha každému, ale vládnucu stranu oslabí okamžite. Tá ťažko bojovala o moc, a teraz keď ju má, túži ju aj využívať. Možno by mohla podporiť obmedzenú vládu začínajúcu za desať rokov odo dneška („Pane, daj mi cudnosť a zdržanlivosť, ale až neskôr“), ale táto predstava nie je pre nich až tak vzrušujúca, keď sa dnes pozerajú na mávajúcú davy. Poistka vo forme malého štátu by nám mnohým mohla zlepšiť život, ale nanešťastie nie je tak sexy.

Z originálu uverejneného na Library of Economics and Liberty preložil Martin Garaj.

iness.sk, 9.3.2017

Juraj Karpiš bráni hotovosť, medzi ekonómami je výnimka

Reči o terorizme sú len zásterkou, tvrdí ekonomický analytik Juraj Karpiš. Obáva sa, že zrušenie hotovosti kriminálnikom síce skríži plány, no nezastaví ich. Tiež o to, že človek by mohol prísť o svoju slobodu i anonymitu.

Ukážete nám peňaženku?

Radšej nie, aby ľudia nevedeli, koľko v nej mám. (Smiech.) Ale dávam prednosť hotovosti.

Ste asi jeden z mála ekonómov, čo

neuprednostňuje karty.

Tí majú zlovyk dívať sa na svet cez ekonomické agregáty. Existujú však štúdie, že rozlúčka s bankovkami je bolestnejšia, než zadanie len PIN kódu. Pri platbe v hotovosti sa správate zodpovednejšie. Pravdepodobnosť, že sa zadlžíte v rámci spotreby, je menšia. Poskytovateľ karty má – pravdaže – opačný záujem.

Zatiaľ hypotetický obrázok: môžeme platiť kartou za kúpu časopisu v novinovom

stánku či použitie verejnej toalety. Zaniknú aj drobné mince a prejde sa výlučne na elektronickú formu. Čo v tom okamihu nastane?

Záleží na scenári. Na jednej strane máme výhodu, že by ste možno ušetrili čas a zbavili ste sa všetkých transakčných poplatkov. Na strane druhej dávate štátu plnú moc nad vašimi peniazmi. Tá je už v súčasnosti aj tak dosť výrazná, no hotovosť stále poskytuje možnosť úniku.

Keď však nie ste kriminálnik, nemali by ste sa ničoho obávať.

Mnoho ľudí podceňuje práve tú anonymitu. Povedia si, že nemajú čo skrývať, veď nič nekalé nerobia. Ale takto otázka nestojí.

A ako?

Ide o to, že všetky vaše záznamy budú kdesi uložené. Ak vám niekto zlý chce urobiť niečo zlé, má k dispozícii nástroj, ktorým vás dokáže vydierať. Vie, na čo mýšľate peniaze, kam chodia vaše deti do školy a čo práve robí vaša manželka. Nastáva zraniteľnosť. A to už nevravím o tom, že aj štát alebo skorumpovaná justícia sa môže obrátiť proti vám. Na Slovensku máme prípady predvolebných kampaní, pri ktorých sa zneužívajú informácie z rôznych bankových výpisov, alebo informácie z daňových inštitúcií, ktoré vôbec nemali uniknúť.

Medzi základné argumenty propagátorov odstránenia hotovosti patrí zamedzenie čierneho obchodu, eventuálne terorizmu.

Každá dobrá reklama má v sebe zrno pravdy. Drobné zmeny – ekonómovia tomu hovoria transakčné náklady – kriminálnikom síce sťažia plány, ale ťažko si predstaviť, že bez hotovosti by sa teroristický útok neudial.

Čo sa teda skrýva za zámermi poslať bankovky do minulosti?

Skutočné ciele štátov sú fiškálne a monetárne. Chcú mať kontrolu nad všetkými peniazmi a zo všetkých brať dane. Cieľom monetárnej politiky zase je, že pri neexistencii hotovosti si štát môže robiť s peniazmi občanov, čo chce.

Napríklad?

Vyspelý svet pozná záporné úroky. Ak sú dostatočne nízke, banky vám povedia, že nie ony, ale vy budete každý mesiac platiť úrok za peniaze na účte. Dnes si klienti môžu dať hotovosť pod vankúš a nemusia sa podvoliť takémuto diktátu. Stále sa majú možnosť chrániť pred centrálnou bankou, čo sa štátom nepáči. Reči o terorizme, drogách sú len zakrývaním toho, že centrálna banka má problém s kontrolou peňazí. Majú problém pretláčať záporné úroky.

Financovanie nekalých obchodov však nie sú len reči.

Švajčiarsko je rajom hotovosti. Pritom nemám práve pocit, že tam musia bojovať so zvýšenou kriminalitou a korupciou. Ich najväčšia bankovka má hodnotu tisíc frankov, čo je zhruba 930 eur a Švajčiari stále bežne nakupujú v hotovosti aj autá. U nás je limit na nákup v hotovosti päťtisíc eur, tam stotisíc frankov. Napriek tomu vo Švajčiarsku fungujú súdy aj polícia. Dokonca tam riešia aj niektoré slovenské politické kauzy, spomeniem len emisie – indície prišli zo Švajčiarska. Naopak, náš štát je dobrou

ilustráciou toho, že nestačí zrušiť hotovosť pri nefunkčnosti justície a polície.

Pri rokovaníach o zrušení päťstoeurovej bankovky stálo v čele odporcov Nemecko. Prečo?

Ekonomická otázka. Nemecko je jednou z mála vyspelých krajín, ktoré majú skúsenosť s hyperinfláciou. Táto katastrofa akoby stále žila v povedomí ich kultúry. Keď sa v tejto krajine niekto spýta svojho predka zo začiatku 20. storočia, tak ten vysype zo seba množstvo desivých historiek. Nemci majú nedôveru v štátny peňažný monopol. Vedia, že štát im nemusí chcieť len dobre. Mimochodom, v Nemecku nemajú horný limit na hotovosť.

Naopak, Švédovia majú v elektronické peniaze dôveru takmer bezhraničnú.

Severské národy majú inú kultúru. Vládne tam vysoká dôvera v inštitúcie. Politikov vnímajú inak než trebárs v Grécku alebo u nás. S plastovou kartou majú len pozitívne skúsenosti. Tak z akých dôvodov zbytočne nosiť papieriky? Ich historická skúsenosť je odlišná a tá nie je prenosná. Keď sa pozrieme do našich dejín len sto rokov späť, nájdeme v nich viaceré menové reformy. Mnohé sa skončili katastrofou.

Jeden zo spôsobov obrany je zlato. Ekonómovia sa smiali Indii a označovali ju za zaostalú krajinu, pretože zlato sa tam teší mimoriadnej popularite. Je najčastejším svadobným darom. Nedávne udalosti, keď tam štát zrazu zrušil 86 percent hotovosti, však jasne ukázali, že vyhrali tí, čo takto konali. Nedôvera voči správcovi meny sa oplatila.

Nie je doba sofistikovaná do takej miery, že – odhliadnuc od malých rýb – tie veľké na svoj biznis nepotrebujú bankovky?

Zrušenie hotovosti sťaží život akurát obyčajným ľuďom. Kriminálnici sú preto kriminálnikmi, lebo vedia najlepšie obchádzať všetky obmedzenia. Tí sofistikovanejší majú armády svojich právnikov i technologicky zdatných ľudí. Nie je problém, v akej forme sa transakcia uskutoční, ak ju štátna spravodlivosť dokáže

spracovať a dotiahnuť do konca.

Pozitívnym efektom prechodu na elektronické peniaze má byť transparentnosť. Avšak aj v bankovom styku dokážeme byť pomerne anonymní. Zoberme si len akcie na doručiteľa.

Tí, ktorí robia zlé veci, sa vedia zakryť a dokážu to aj v budúcnosti. „Transparentnosť“ zavádza do systému zraniteľnosť tých, ktorí sa často bránia ani nevedia. Nepodceňoval by som schopnosť politikov zneužívať tieto informácie. Poznáme to dôverne z našej histórie. Každý obhajca transparentnosti by si mal predstaviť, či by sa jej zastával aj v prípade, keby sa k moci dostala sila, ktorú by vo vláde nerád videl. My si vždy myslíme, že štát nám chce len dobre. Pritom nie vždy to musí platiť.

Získanie databázy finančných pohybov musí byť splneným marketingovým snom. Nehrozí nám to?

Pri možnosti kontrolovať tok informácií nie. Na sociálnych sieťach som s vedomím, že som na niečo schválil a odľakol, že správcovia budú poskytovať moje správanie agentúram. Viem o tom, že na Facebooku na mňa číha reklama a vstupujem do tohto procesu dobrovoľne. Zoberte si však, že by štát zbieral o mne informácie a sledoval všetko, čo robím. Bez môjho vedomia a ja neviem, kto všetko má k tomu prístup.

Vyplyva z toho, že z tejto alternatívy máme väčšie obavy než z nejakej cielenej reklamy?

Áno. Ľudia majú možnosť žiť svoj život a platiť svojimi peniazmi bez toho, aby sa im niekto pozeral na prsty. Nebojím sa zneužitia zo strany súkromných inštitúcií, lebo tie musia väčšinou fungovať s možnosťou odľaknutia „nie, neprosím si“. Pri štátnych systémoch takéto odkliknutie nehrozí. Najmä v

čase obrovských dlhov, deficitov a stagnácií ekonomiky to znamená, že štát bude potrebovať viac peňazí. Odkiaľ ich zoberie? Samozrejme, od nás. Ide o to, či tie spôsoby budú transparentné ako klasické dane odhlasované v parlamente alebo menej transparentné cez monetárnu politiku.

Opäť otázka z oblasti sci-fi: Štát je v deficite a zanikla hotovosť. Čo sa tým môže vyriešiť?

Veľmi veľa. Scenár pri možnej finančnej represii je, že centrálna banka vybaví vysokú infláciu a ceny budú rásť o dve až päť percent ročne. A komerčné banky dajú úrok na vkladoch napríklad jedno percento a ten rozdiel medzi päťpercentnou infláciou a úrokom na bežnom účte sú štyri percentá, je to daň z vášho zostatku na účte.

Úvahy o rušení hotovosti naberajú na intenzite. Je toto jeden z možných dôvodov?

Ekonomika vo vyspelom svete rastie málo, ak vôbec. Ekonomom na stimuláciu chýba inflácia, snažia sa tlačiť na nízke úroky, krajiny majú problémy s deficitmi a dlhmi. Potrebujú zobrať viac súkromnému sektoru. No, ale keď sa zvyšujú dane, príjmy utekajú niekam inam a hľadajú sa iné nástroje zdanenia. Podľa mňa rušenie hotovosti je príprava na intenzívnejšie zdanenie majetku v podobe peňažných zostatkov.

Aktuálna demonetizácia vo Venezuele či Indii vyvolala zvýšený záujem o virtuálny menu bitcoin.

Ani pri úplnej elektronizácii peňazí by štát nemal všetko pod kontrolou. Čím väčšia miera zlyhania, tým intenzívnejšie hľadanie alternatív. Vďaka novým technológiám pozerám do budúcnosti s miernym optimizmom. Momentálne by bolo nemožné ich zakázať. Aj keby ste boli premiérom Indie, ako by ste zrušili internet? Zlyhávajú štátnych alternatív posilňuje tie súkromné. Alternatívou je zlato, no to sa ťažko skrýva a ťažko sa posielalo zo Slovenska do Nemecka.

Bežní ľudia majú o kryptomenách len minimálnu znalosť. Mali by zbystriť pozornosť?

Ja netvrdím, že teraz treba začať nakupovať bitcoin. Iba hovorím, že je dobré s kryptomenami sa naučiť pracovať skôr, než to bude potrebné. Bitcoin nevnímam ako nástroj na sporenie, ale ako platobný systém. Je lepšie sa dívať na neho takýmto spôsobom. Bitcoin už teraz robí „zlobu“ v možnosti obchádzania oficiálneho bankového systému a necentralizovanej platby.

Môže byť rušenie päťstoeurovej bankovky predzvesťou súmraku obeživa?

Človeku, ktorý ju v živote ani nepoužil, je to jedno. Ale o tom to nie je. Zoberte si svet, kde banky aj bežným ľuďom určujú záporný úrok, nehovoriac o inštitúciách. Momentálne banky musia platiť centrálnu banku za uloženie peňazí 0,4 percenta ročne. V tom systéme sa točia stovky miliárd. Niektoré banky sa začali zamýšľať, či by ich nevyšlo

lacnejšie, keby dali dohromady financie, vybudovali niekde v kopci sklad s obrovským trezorom a zabezpečili si stráž. Keď im to začalo vychádzať, ruší sa päťstovka. Argumentácia o šetrení nákladov na vyhotovenie neobstojí. Naopak. Namiesto jednej treba tlačiť päťsto euroviek.

Smerujeme k zániku hotovosti?

Nevylučujem to. Hotovosť poskytuje anonymitu a tá bude nejakými peniazmi dodávaná. Bitcoin nie je úplne anonymný, no už jestvujú kryptomeny, ktoré ju zaručujú. Možno hotovosť raz zanikne v tej podobe, ako ju poznáme dnes, ale funkcia anonymity nezanikne a bude poskytovaná iným spôsobom. Budete síce mávať kartou, ale nikto nebude vedieť, že ste to vy v danom čase na danom mieste. Budú nástroje, ako nespojiť človeka a transakciu. Svet bez anonymity v tejto oblasti by bol dosť smutný. Ja sa nechcem legitimovať pri nákupe chleba.

Finweb, 23.2.2017

Experiment v Göteborgu: Viac škody než osohu

Nima Sanandaji

Svet dychtivo sleduje domov dôchodcov Svartedalens v Göteborgu. Začali tam totiž experimentovať so 6-hodinovým pracovným časom. Podarí sa im tak ušetriť, a zároveň zvýšiť produktivitu zamestnancov? Mohol by práve toto byť ten progresívny model, o ktorý sa budeme snažiť vo zvyšku sveta?

Médiá sa bez váhania chytli predbežných výsledkov z tejto testovacej prevádzky. Guardian píše, „Švédsko vidí výhody 6-hodinovej pracovnej doby pre opatrovateľov“. Business Insider zas tvrdí, „Švédsko otestovalo 6-hodinový pracovný deň – väčšinou to funguje“. Lenže tento článok odkazuje na celkom iný článok z Bloomberg s titulkou: „Problém so švédskym 6-hodinovým pracovným dňom – je príliš drahý“.

Tak kde je pravda? Zrejme budú mnohí sklamaní: tento pokus nesplnil očakávania. Bol síce populárny u tých niekoľkých pracovníkov, ktorých sa priamo týkal. No tento experiment bol ukončený na základe jednoduchého zistenia: bol príliš finančne nákladný.

Aby sme lepšie pochopili tento projekt, je dôležité vedieť jednu vec: Švédsko má dlhodobý problém s absenciou zamestnancov pre chorobu (ďalej uvádzané ako „PN“), pričom ide hlavne o štátnych zamestnancov. Štatistika z roku 2015 hovorí, že 14,3% mestských zamestnancov vo Švédsku trávi značný čas na PN, čo je veľký rozdiel v porovnaní s 8,3% zamestnancov v súkromnom sektore.

Švédska agentúra pre sociálne poistenie, ktorá publikovala túto štatistiku, vysvetľuje,

že tento rozdiel súvisí s problémami, ktoré sú na pracovisku vo verejnom sektore. Títo zamestnanci majú tendenciu pracovať menej než ľudia v súkromnom sektore, no napriek tomu si častejšie berú PN kvôli zdravotným problémom z pracoviska. Kľúčový je tu fakt, že pracovné prostredie vo verejnom sektore častokrát nepatrí k tým najlepším.

Súkromný sektor vo Švédsku prevádzkuje množstvo škôl, domovov a zdravotných stredísk, pričom dostávajú rovnaké dotácie a sú rovnako dostupné verejnosti, ako tie štátne. Zdá sa potom logické domnievať sa, že súkromníci tlačia svojich zamestnancov až do vyčerpania v záujme zisku. Napriek tomu tieto firmy mávajú oveľa menej zamestnancov na PN.

Napríklad v štátnych domovoch dôchodcov je PN 13,2% zamestnancov v porovnaní s 11,8% zamestnancov v súkromníkov. V zdravotníctve sú tieto čísla 10% vs. 8,4%.

Rozširovanie zastúpenia súkromných

poskytovateľov týchto služieb môže znížiť počet PN zamestnancov. Takáto možnosť je však nepopulárna u ľavicových strán, ktoré by radšej podporili 6-hodinový pracovný čas.

Experiment v Göteborgu mal jednoduchý plán: zvýšiť financovanie konkrétneho domova dôchodcov, aby tento mohol zamestnať viac zamestnancov a množstvo povinností pre jedného človeka by sa tak znížilo. Keďže by takéto opatrenie mohlo viesť k zníženiu frekvencie PN, výsledkom by teoreticky mohol byť zisk pre mesto.

Analytici sledujú zmeny už odkedy bola skúšobná prevádzka v tomto režime spustená v roku 2015. Pozorovali určité zlepšenia: viac voľného času viedlo u zamestnancov k zníženiu stresu a zvýšenej kvalite spánku. No tieto zlepšenia siahli hlboko do vreciek daňových poplatníkov. Švédsko už podobné pokusy absolvovalo v minulosti a ich závery sa priveľmi nelíšili od tých najnovších: sú tam isté pozitíva, no je to jednoducho drahé.

Napríklad v roku 2000 vtedajšia vláda zverejnila správu o následkoch skracovania pracovnej doby. Prišla tam k záveru, že najväčšou výzvou je udržanie súčasnej finančnej situácie v časoch, kedy starnúca populácia vytvára čoraz väčší tlak na sociálny systém.

Skracovanie pracovného času pre zamestnancov je drahé opatrenie, ktoré neprichádza do úvahy. Takýto luxus nebol možný ani vtedy, a nie je ani dnes. Švédsky sociálny systém stále čelí problému starnúcej populácie, ako aj utečeneckej kríze a pomalej integrácii imigrantov do

pracovného trhu. Aj keby si Švédovia mohli dovoliť pokračovať – a možno aj rozšíriť – tento experiment, zrejme by to nebol dobrý nápad.

Treba si uvedomiť, že domov dôchodcov, kde tento experiment spustili, dostal extra dotáciu na nových zamestnancov. Títo zamestnanci však neposkytovali doplnkové služby, ale tá istá práca bola iba rozdelená medzi viacerých ľudí. Snaha o zlepšenie samotných služieb pre dôchodcov (nielen pre zamestnancov domovov), by mala väčší zmysel. Navyše, prečo skresávať

pracovný čas pre štátnych zamestnancov, ktorí už aj bez toho pracujú menej než tí v súkromnom sektore? Veď hlavným dôvodom absentérstva vo verejnom sektore aj tak nie je prídlhá pracovná doba, ale neschopné vedenie.

Peniaze z daní by tak boli najlepšie využité, ak by sa investovali do zlepšenia manažmentu. Podpora súkromných poskytovateľov služieb by mohla pomôcť. Nakoniec, sú to práve oni, kto poskytuje kvalitné služby, a zároveň ich zamestnanci bývajú menej PN, ako ich štátni kolegovia.

Idea 6-hodinového pracovného dňa ešte nie je mŕtva. Tri ľavicovo-orientované strany vo Švédsku – teda hlavne bývalí komunisti – sa stále snažia presadiť ďalšie pokusy tohto typu v rôznych častiach krajiny. Lenže ak by aj už teraz napäté financie sociálneho štátu mohli podporiť takéto drahé opatrenie v takom veľkom rozsahu, zdá sa, že je jednoduchšie primäť ľudí pracovať efektívnejšie, než pracovať menej.

Z originálu "Sweden's six-hour day was never going to work" preložila Veronika Fajbíková.

iness.sk, 21.2.2017

Tlačová správa: Čo žiadať od nového predsedu ÚRSO

Odstúpenie šéfa ÚRSO Jozefa Holjenčíka je symbolickým vyvrcholením roky trvajúceho, ale zamlčaného politického prepojenia regulátora a vlády. Veríme, že súčasná vláda toto prepojenie neobnoví a otvorí priestor pre nový vietor v slovenskej energetike. Sme presvedčení, že v prospech spotrebiteľov, ale aj ostatných účastníkov elektroenergetického trhu by hrali nasledovné zmeny v činnosti ÚRSO:

- **Predvídateľnosť rozhodovania:** Nečakané rozhodnutia zvyšujú mieru neistoty v sektore. V nedávnej histórii sme ich zažili mnoho: G-komponent, úprava

administratívnych pravidiel pre dotácie OZE v roku 2013, či náhle zvýšenie TPS a TSS pre samovýrobcov z 30 % na 100 %. Investície v energetike sú nákladné a trvajú dlho. Zmeny by preto mali byť pomalé a predvídateľné.

- **Transparentnosť rozhodovania:** Kritika nedostatočnej transparentnosti zaznieva tak z radov domácich podnikateľov a expertov, tak aj od Európskej komisie. Či už je to transparentnosť obstarávania (napríklad výberu dodávateľa poslednej inštalácie v r.2014), alebo rozdeľovanie financií v dotačných schémach (napríklad čiastkové rozdelenie TPS medzi distribútorov). Tvrdenie

o obchodnom tajomstve v týchto prípadoch neobstojí, keďže sa jedná o rozdeľovanie vynútených platieb od spotrebiteľov.

nemôžu profitovať z inovatívnych produktov a súboj konkurentov sa mení len na súboj o centové rozdiely v koncových cenách. Účel regulácií by mal byť pravidelne

prehodnocovaný, s jasne definovanými cieľmi a alternatívnymi cestami, ako tieto ciele dosiahnuť.

- **Aktívna spolupráca s Ministerstvom hospodárstva a vládou na odstraňovaní „elektrickej dane“:** Dnes sú do ceny elektriny prenesené viaceré faktory environmentálnej politiky (podpora obnoviteľných zdrojov) a sociálnej politiky (podpora uhlia). Predražujú koncové ceny elektriny a

znižujú konkurencieschopnosť slovenských firiem. Mali by byť presunuté do štátneho rozpočtu, kam prirodzene patria. Viac v publikácii INESS Elektrická daň.

- **Nezávislosť od politických cieľov:** Zmyslom činnosti regulačného úradu nemá byť napĺňať billboardy vlády. Cieľom regulátora nesmie byť minimalizácia koncových cien, ale plynule fungujúci trh, do ktorého prichádzajú investori, nízka miera neistoty (vrátane tej právnej), existencia priestoru na inovácie, a podnikateľské objavovanie.

iness.sk, 2.2.2017

- **Spoluúčasť verejnosti na rozhodovaní:** Tvorba regulačnej politiky by mala prebiehať za účasti všetkých dotknutých strán, od výrobcov, cez distribútorov a dodávateľov, až po zástupcov spotrebiteľov z radov firiem a domácností. Rozhodovanie o otázkach zásadných pre celé hospodárstvo nemôže prebiehať za zavretými dverami. Riziko ovplyvňovania záujmovými skupinami je v takom prípade obrovské.

- **Prehodnotenie rozsahu regulácie a otváranie trhu:** Regulovať ceny dodávok v čase, keď existuje 20 konkurenčných dodávateľov, brzdí rozvoj trhu. Spotrebiteľia

Regulačná politika ako turecký bazár

Martin Vlachynský

Správa o „zásahu“ premiéra voči energetickému regulátorovi ÚRSO kvôli novovoročným distribučným tarífam preletela neodbornou verejnosťou pomerne rýchlo a čoskoro bola zatienená „frčkami“ predsedu parlamentu.

Význam tejto správy pre slovenskú ekonomiku je však oveľa hlbší, o čom svedčí aj to, že po prvýkrát od čias Radičovej vlády sa (naoko?) zatrasla stolička pod Jozefom Holjenčíkom, dosiaľ neobmedzeným panovníkom slovenskej energetiky. Ten

vládne sektoru už celú dekádu.

Nechajme bokom osobu predsedu ÚRSO a zároveň predsedu Regulačnej rady, vďaka čomu je odvolacím orgánom sám sebe, čo je aj na Slovensku unikátne postavenie. Podstatnejšie na tejto aférke je to, že definitívne v plnej kráse odhalila to, čo všetci zainteresovaní dávno vedia. Že energetická regulačná politika na Slovensku funguje ako turecký bazár.

Krátky úvod do situácie pre nezainteresovaných. Od začiatku roka sa

zmenili ceny za distribúciu elektriny, alebo inak „za drôty“, ktorá je spolu s dodávkou (tj. samotnou komoditou, „elektrinou“) jednou z dvoch kľúčových zložiek koncovej ceny elektriny. Na tom by ešte nebolo nič zlé, práve naopak. Trh s elektrinou sa už niekoľko rokov výrazne mení. Kvantitatívna zložka, teda komodita, sa stáva stále lacnejšou, vďaka nástupu dotovaných zdrojov, ktoré zrazili trhové ceny konvenčných zdrojov. Naopak kvalitatívna zložka, teda kde, kedy a aká elektrina bude dodaná, sa stáva

čoraz nákladnejšou, najmä vďaka väčším a menej predvídateľným výkyvom výroby z obnoviteľných zdrojov. Elektrický istič na vašom dome je istou formou dohody, ktorá hovorí, že požadované množstvo elektriny môžete odobrať hocikedy si zmyslite. Avšak možnosť hocikedy zapnúť cirkulárku a k tomu ešte zväračku je služba, ktorú musí niekto zaplatiť. Druhou alternatívou je vzdať sa jej, veď nakoniec dnes už aj na dedinách skôr v zásuvkách nájdeme tablety, než mašiny s 4kW príkonom.

Táto zmena (spotrebiteľských preferencií, aj výroby) sa však neudiala počas tohto Silvestra, ale deje sa už niekoľko rokov. Preto skoková zmena taríf, ktorá pre mnohých znamenala zvýšenie poplatkov o stovky, až tisíce percent, je ťažko pochopiteľná. Ešte menej pochopiteľné je, ako rýchlo nezávislé ÚRSO zmenilo svoj názor po tom, čo bolo vyhradené od vlády.

Vysvetlenia sú možné len dve, môžu sa aj skombinovať. Po prvé, ÚRSO nie je nezávislé a regulačná politika je vykonávaná podľa želaní vlády (ktorá svoje úspechy v oblasti

cien energií neváha vešať aj na billboardy). Po druhé, ÚRSO cenovú reguláciu vykonáva štýlom bazárového handrkovania a nové ceny za distribúciu jednoducho vytiahne z brucha, tak ako tie predošlé.

Nedá sa dostatočne zdôrazniť, ako dôležitý je cenový mechanizmus pre efektívne fungovanie trhov. Jeho (ne)prítomnosť oddeľuje chudobu a úpadok od bohatstva a prosperity. Cenový mechanizmus vyhral studenú vojnu. Regulačná politika nikdy

nemôže byť dokonalá náhrada. No regulátor by sa na ten trh mal aspoň hrať. Byť nezávislý a počúvať najmä obchodujúce strany – teda výrobcov, distribútorov, dodávateľov a odberateľov. S nimi hľadať najlepšie riešenia. Byť transparentný, aby bolo jasné, že zopár jedincov s obrovskou mocou si neprihrieva vlastné vrecká, napríklad cez konzultačné firmičky. Byť konzistentný a predikovateľný, aby nám to zvečera do rána nepadali z neba G-komponenty, či totálne prekopané distribučné tarify. Samozrejme, akonáhle pominie dôvod na reguláciu (ako napríklad v prípade dodávok, kde existuje momentálne trh zhruba 20 dodávateľov), tak nechať cenotvorbu na trh. Moc regulátora by sa mala s rozvíjaním trhu zmenšovať, nie naopak.

Na Slovensku nemáme v energetike doslova nič z toho. Tratiť na tom budeme všetci. Veď už dnes je slovenská ekonomika zafarbená jednými z najvyšších koncových cien pre firmy v EÚ.

Energie Portál, 25.1.2017

Problém nezamestnanosti nevysvetlia len čísla

Róbert Chovanculiak

Pohľad na svet cez agregáty môže byť nebezpečný. Predovšetkým, keď z nich chcete vyčítať to, či sa niekomu chce, alebo nechce pracovať.

Na jednej strane na Slovensku klesá nezamestnanosť. Automobilky a veľkí zamestnávateľia majú problém zohnať zamestnancov. Podľa posledných správ ich dokonca dovážajú nielen z Ukrajiny či Maďarska, ale až zo Srbska.

Na druhej strane je na Slovensku stále vysoký počet dlhodobozamestnaných. Ľudí hľadajúcich prácu dva a viac rokov je 110-tisíc. A ľudia, ktorí si hľadajú prácu viac než rok, tvorili viac ako 60 percent všetkých nezamestnaných. V EÚ 28 je tento pomer 47,8 percenta.

Súčasný premiér a minister práce sa pozreli na tieto dva agregáty a našli okamžité vysvetlenie: Ľuďom sa nechce pracovať! Ako inak môže spolu existovať nedostatok zamestnancov a zároveň veľký počet dlhodobozamestnaných? Takéto zjednodušené myslenie je však len ďalším prejavom používania nebezpečných agregátov.

Aj keď určitý fenomén zhrnieme pod jeden pojem, neznamená to, že ide o homogénnu hmotu. Ekonomika nefunguje ako tetris, kde môžete chytiť nezamestnaného a napasovať ho na voľné pracovné miesto. Dôvodov prečo je to tak, je viac.

Príveľa ľudí na vidieku

Prvým je geografické rozloženie ľudí v SR. Spravidla okresy s vysokou nezamestnanosťou (Rimavská Sobota, Revúca, Kežmarok a Rožňava) nepatria medzi okresy, kde sú alokované automobilky a veľkí zamestnávateľia. Tie sa totiž zhľukujú v okolí veľkých miest, pričom veľa Slovákov ostáva bývať na ďalekom vidieku.

V mestách nad stotisíc obyvateľov žije na Slovensku len 12 percent obyvateľov, kým v Česku 22 percent, v Rakúsku a Maďarsku po 28 percent, v Poľsku 29 percent, v Nemecku 32 percent a vo Fínsku takmer trikrát toľko, až 35 percent.

Slovenská spoločnosť je teda slabo urbanizovaná a ponuka práce sa nachádza často práve v urbanizovaných oblastiach. Sťahovanie za prácou sťažuje aj vysoká miera nehnuteľností v osobnom vlastníctve, v čom patrí SR medzi špičku v EÚ. Ani presťahovanie sa však nemusí byť vždy hlavným problémom.

Tým sa dostávame k druhému dôvodu: nesúlad pracovných schopností, návykov a vedomostí s ponúkanými pracovnými miestami. Aj keby bolo voľné pracovné miesto v rovnakej oblasti, v ktorej býva nezamestnaný, neznamená to automaticky, že „do seba zapadnú“.

Prekážka? Byrokracia

Asi je každému jasné, že nezamestnaný s ukončeným základným vzdelaním nemôže ísť robiť na voľnú pozíciu IT špecialistu. Už

menej zrejme môže byť, že ani na každú manuálnu prácu sa nemôže zamestnať hociktorý dlhodobozamestnaný bez pracovných návykov.

Čo takýto nízko produktívny človek potrebuje najskôr, je získať pracovné návyky a schopnosti. Šplhanie sa po kariérom rebríku sa začína odspodku. Týmto ľuďom sa však takejto príležitosti často nedostane, lebo vznik takýchto pracovných miest je legislatívne blokovaný.

Nepovoľuje ich zákaz pracovať pod minimálnu mzdu. Nemôžu tak vzniknúť jednoduché pracovné miesta v dedinkách na východe Slovenska, ktoré by síce neprinášali vysokú pridanú hodnotu, ale umožnili by zamestnať sa práve nízko produktívnym ľuďm bez pracovných skúseností.

Dnes musí aj zamestnanec s dokončenou základnou školou, bez pracovných skúseností a žijúci na východe Slovenska vytvoriť každý mesiac hodnotu minimálne takmer 600 eur. A to nehovoríme o vzniknutej byrokracii a povinnostiach, s ktorými je spojené riziko vysokých pokút pre zamestnávateľa.

Takýchto ľudí obviňuje premiér a minister sociálnych vecí zo zneužívania systému a chce oddeľovať tých, ktorí chcú pracovať, od tých, ktorí nechcú pracovať. Pri agregátnych pohľadoch však zabúda na tých, ktorí nemôžu pracovať – lebo nemajú kde.

SME Komentáre, 25.1.2017

Oblievane peniazmi školstvu nepomohlo

Róbert Chovanculiak

Vláda Baracka Obamu naliata do školstva miliardy dolárov, aby zlepšila výsledky žiakov. Po troch rokoch je výsledok nula.

V USA je školstvo minimálne takou horúcou témou ako na Slovensku. V medzinárodných porovnaníach sa nachádzajú na priemerných úrovniach krajín OECD (v matematike podpriemerných), no zároveň míňajú neporovnateľne viac peňazí. USA patrí vo svete piate miesto vo výdavkoch na žiaka pri použití parity kúpnej sily (čo nemusí byť vždy ideálny nástroj). Hlavnou súčasťou tohto problému sú zaostávajúce školy, v ktorých dosahujú žiaci veľmi zlé výsledky.

Podľa štatistik zo štúdie The Early Childhood Longitudinal Study sem patria predovšetkým školy, ktoré navštevujú väčšinou černošské deti. Podľa týchto dát v USA navštevuje 35 percent beloškých detí školu, kde nie je ani jedno černošské dieťa a typické belošké dieťa navštevuje školu, kde má šesť percent černošských spolužiakov. Naopak, typické černošské dieťa má 60 percent spolužiakov černochoch.

A to sú práve školy, ktoré zaostávajú a deti v nich dosahujú horšie výsledky. Dôležité je však zdôrazniť, že tieto školy sú v ostatných parametroch na priemerných úrovniach: majú priemerne veľké triedy, učia v nich kvalifikovaní učitelia a počet počítačov na žiaka je priemerný.

Problém takýchto škôl sa rozhodol riešiť bývalý prezident Obama, keď nastupoval do úradu. Založil špeciálny grant na zlepšenie škôl (School Improvement Grants) a presunul

doň z daňových príjmov viac ako tri miliardy dolárov. Išlo o jednu z najväčších federálnych grantových investícií do vzdelávania vôbec. Grant poskytol peniaze jednotlivým štátom, ktoré ich poskytovali najslabším školám na financovanie jedného zo štyroch programov:

Transformácia – škola zmení riaditeľa a prijme novú štruktúru riadenia a hodnotenia učiteľov, ktoré budú založené na vyhodnocovaní výsledkov žiakov. Obrat – škola zmení riaditeľa a polovicu učiteľov, zmení štruktúru riadenia a viac času bude venovať na učenie. Reštart – v tomto programe škola úplne zanikne a zmení sa na chartrovú školu (nezávislú školu platenú z verejných zdrojov) alebo na školu s úplne novým manažmentom z chartrovej školy. Zatvorenie – škola bude zrušená a žiaci presunutí do inej (lepšej) školy v rámci regiónu.

Pred pár dňami vydalo ministerstvo školstva v USA veľkú štúdiu, kde hodnotí dôsledky tohto ambiciózneho programu. Nebolo

veľkým prekvapením, že väčšina škôl si zvolila prvé dva programy a len malá časť (dokopy štyri percentá) pristúpila k posledným dvom. Čo však prekvapilo, bol vplyv viac ako troch miliárd na sledované ukazovatele. V skratke: počas troch rokov nebol žiadny. Žiaci, ktorých školy dostali peniaze, sa nezlepšili v anglickom jazyku ani matematike. Nezlepšila sa miera úspešného dokončenia školy a ani miera ďalšieho pokračovania v štúdiu. Navyše ani rôzne druhy programov a modelov v rámci nich nepriniesli rozdielne výsledky. Všetky zlyhali.

Čo je ešte horšie, tieto výsledky hádžu zlé svetlo aj na ďalšie prebiehajúce programy a granty, do ktorých je takisto investované množstvo peňazí daňových poplatníkov. Programy ako Race to the Top (4,3 miliardy dolárov) a Teacher Incentive Fund (600 miliónov dolárov) totižto využívajú podobné modely zmien v manažmente škôl ako v štúdiu riešený School Improvement Grants.

Zdá sa tak, že zasadenie semienka v podobe modelov ako odporúčaných postupov pre zmenu školy a ich oblievanie verejnými peniazmi neprináša výsledky. Peniaze sa preinvestujú, učitelia vymenia, pomôcky nakúpia, hodnotenia zavedú, ale výsledky študentov ostávajú rovnaké. Zdá sa tak, že školstvo je oveľa zotrvačnejší systém, ako si mnoho ľudí pripúšťa a problémy s tým nemáme len my na Slovensku. Riešenie si tak bude vyžadovať viac ako zvyšovanie zdrojov do školstva.

Denník N, 31.1.2017

Ekonomovia sa zhodli

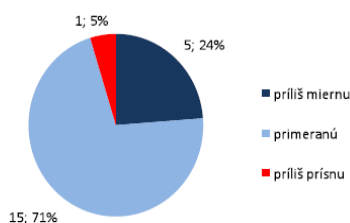
Ekonomovia sa zhodli, uvoľňovanie dlhovej brzdy považujú za rizikové

Je potrebné meniť ústavný zákon o dlhovej brzde? Ktoré zmeny sú nebezpečné a ktoré by boli prospešné? Čo sú najlepšie alternatívy k zmene dlhovej brzdy?

Výnimku z dlhovej brzdy nepotrebujeme, práve naopak. Potvrdilo to aj spoločné stanovisko ekonómov združených v Klube ekonomických analytikov. Radovan Ďurana k tejto téme uviedol: „Treba otvorene pomenovať súčasný problém verejných financií. Tým nie je nedostatok zdrojov, ale ich neefektívne vynakladanie. Štát nikdy nemal k dispozícii toľko zdrojov ako teraz. Zvyšovanie daňových príjmov, alebo posúvanie dlhovej brzdy, či financovanie cez PPP, všetky tieto nástroje odkladajú potrebu odstraňovať plytvanie s verejnými zdrojmi.“

Vo februári 2017, Klub ekonomických analytikov (KEA) realizoval medzi svojimi členmi prieskum, ktorého cieľom bolo

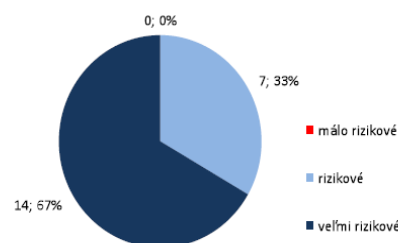
1. Súčasnú dlhovú brzdu na Slovensku a jej hranice považujete za

komunikovať názory analytikov a ekonómov1 na potenciálne zmeny ústavného zákona o dlhovej brzde.

„Ústavný zákon o dlhovej brzde je v súčasnosti najsilnejším a prakticky jediným právne záväzným pilierom, ktorý stráži stabilitu našich verejných financií. Namiesto toho, aby sme k nemu pridali ešte ďalšie piliere (napr. výdavkové limity), objavujú sa správy, že aj ten jeden pilier treba

2. Uvoľnenie dlhovej brzdy považujete pre Slovensko za

podpíŕať.“ Juraj Kotian, predseda Klubu ekonomických analytikov

V prieskume KEA sa ekonomovia zhodli na tom, že uvoľňovanie dlhovej brzdy je pre Slovensko rizikové, dokonca dve tretiny to považujú za veľmi rizikové. Deväť z desiatich analytikov je presvedčených, že uvoľnenie dlhovej brzdy zhorší pripravenosť Slovenska čeliť nákladom, ktoré prinesie starnutie populácie, oddiali potrebný tlak

na obmedzenie plyvania a zefektivnenie verejnych vydavkov a v konečnom dôsledku povedie k nárastu deficitov a hrubého verejného dlhu. S argumentmi, že je nevyhnutné uvoľniť dlhovú brzdu pre realizáciu investícií (napr. do infraštruktúry) nesúhlasilo v priemere 9 z 10 analytikov, z toho dve tretiny vyjadrilo silný nesúhlas. Väčšina hlasujúcich takisto nesúhlasila s argumentom, že uvoľnenie dlhovej brzdy umožní lepšie využiť obdobie nízkych úrokových sadzieb a slušného rastu ekonomiky.

„Slovensko čaká v budúcnosti najrýchlejšie starnutie populácie spomedzi všetkých krajín EÚ a s tým spojený tlak na rast verejného dlhu. Súčasne aktuálne priaznivý vývoj ekonomiky je potrebné vo väčšej miere využiť na konsolidáciu verejných financií a vytvorenie rezervy pre nasledujúcu recesiú. Napriek tomu, že výška verejného dlhu voči HDP je viditeľne nižšia ako priemer krajín EÚ, je rating Slovenska výrazne nižší ako u najvyšších krajín EÚ, aj keď majú opticky vyšší verejný dlh. Tento fakt silno naznačuje, že Slovensko si v žiadnom prípade nemôže dovoliť nárast dlhu smerom k priemeru EÚ bez zhoršenia ratingu a nárastu nákladov na financovanie dlhu.“ Róbert Prega, analytik Tatra banky

„Samozrejme otvárať dlhovú brzdu bez konkrétnych riešení na efektívne mňanie vydavkov (value for Money iniciatíva, či existencie vydavkových stropov - s cieľom prioritizácie vydavkov a zodpovednej fiškálnej politiky) nemá zmysel.“ Anonymný respondent

Klub ekonomických analytikov posudzoval aj potenciálne čiastkové zmeny dlhovej brzdy. 95% analytikov vyjadrilo nesúhlas s argumentom, že zrušenie preddefinovaného poklesu referenčných pásiem dlhovej brzdy by bolo ekonomicky prospešné pre Slovensko. Až na jedného respondenta sa všetci vyjadrili v prospech udržania

verejného dlhu pod 50-timi percentami HDP z dôvodu vytvorenia fiškálneho priestoru pre zvládnutie nasledujúcej recesie, kvôli nižšie stanovenému prahu solventnosti malej otvorenej ekonomiky akou je Slovensko a ako nutnú prípravu na rast vydavkov a dlhu z dôvodu blížiacej sa prudkej demografickej zmeny.

„Preddefinovaný pokles referenčných pásiem nie je žiaden problém, keď vláda hospodári vyrovnané - dlh k HDP klesá automaticky.“ Michal Lehuta, analytik Trendu

Najväčšia názorová pestrosť medzi analytikmi bola zaznamenaná v otázke prechodu na čistý dlh, kde väčšina analytikov vidí prínosy prechodu na čistý dlh, avšak podmieňuje ho znížením referenčných hraníc tak, aby nedošlo k uvoľneniu dlhovej brzdy v dôsledku metodologickej zmeny. V prípade prechodu viazanosti dlhovej brzdy na čistý dlh analytici preferujú použiť čistý dlh oficiálne publikovaný Eurostatom.

Najintenzívnejší nesúhlas vyjadrili analytici so zavedením investičnej výnimky (celkovo nesúhlasilo 86% analytikov pričom silný nesúhlas vyjadrili 2/3) kde vyjadrili silné pochybnosti o jej ekonomickej prospešnosti pre Slovensko. Ako najväčšie riziká zavedenia investičnej výnimky, a na tomto sa zhodli všetci analytici, vidia plyvanie verejnými zdrojmi, keďže štát nebude nútený nastavovať a vylepšovať pravidlá pre hodnotenie efektívnosti investícií. Ďalej to môže byť vágna definícia, ktorá by sa mohla zneužívať kvôli chýbajúcim alebo nejasným pravidlám, čo by spadalo pod výnimku a čo už nie. A napokon by to bol precedens pre zavádzanie ďalších typov výnimiek. Väčšina analytikov sa zhodla, že zavedenie investičnej výnimky povedie k zvýšeniu deficitu a tým aj ohrozeniu stability verejných financií, zníženiu kredibility v očiach zahraničných investorov. V neposlednom rade investičná výnimka by umožnila financovať len malú

časť plánovaných diaľničných projektov a podľa analytikov väčšinu investičných potrieb nevyrieši.

„Treba otvorene pomenovať súčasný problém verejných financií. Tým nie je nedostatok zdrojov, ale ich neefektívne vynakladanie. Štát nikdy nemal k dispozícii toľko zdrojov ako teraz. Zvyšovanie daňových príjmov, alebo posúvanie dlhovej brzdy, či financovanie cez PPP, všetky tieto nástroje odkladajú potrebu odstraňovať plyvanie s verejnými zdrojmi.“ Radovan Ďurana, analytik INESS

Čo je teda najlepšou alternatívou k uvoľneniu dlhovej brzdy? Analytici sa zhodli na týchto piatich:

1/ analýza a intenzívnejšia prioritizácia investičných projektov cez „Hodnotu za peniaze“

2/ efektívnejšie čerpanie fondov EÚ (eliminácia všetkých zdrojov predražovania projektov, presun nečerpaných zdrojov z iných programov na cesty)

3/ nastavenie bežných vydavkov rozpočtu tak, aby ostalo viac peňazí na investičné vydavky (vrátane školstva a zdravotníctva) aj po znížení prílevu fondov EÚ

4/ zvýšenie efektivity výberu DPH

5/ zavedenie vydavkových limitov, ktoré vytvoria fiškálny priestor pre stabilný rast investícií (napr. do infraštruktúry) aj v horších časoch

„Myslím si, že čo najširšia aplikácia projektu Hodnota za peniaze predstavuje pre Slovensko v súčasnosti najväčšiu príležitosť na získanie dodatočných zdrojov pre prioritné oblasti ako napr. školstvo. Bez toho aby všetky kľúčové investície v doprave boli podrobené hĺbkovej analýze projektu Hodnoty za peniaze je požadovanie dodatočných zdrojov absolútne nelegitímne.“ Róbert Prega, analytik Tatra banky.

iness.sk, 28.2.2017

INESS v komisii pre podnikateľské prostredie

V utorok 24.01. zasadala komisia pre dopravu, výstavbu a cestovný ruch, komisia pre podnikateľské prostredie, podporu MSP a živnostníkov a komisia pre technologický rozvoj a inovácie pri Výbore Národnej rady Slovenskej republiky pre hospodárske záležitosti. Tému zasadnutia bola zdieľaná ekonomika a jej budúcnosť v Slovenskej republike.

Za INESS sa zúčastnil a prezentoval svoj príspevok Róbert Chovanculiak. Následne v diskusii sa rozoberala téma regulácie zdieľanej ekonomiky a jej zasadenie do legislatívy SR. Všetci účastníci sa zhodli na nutnosti pristupovať k zdieľanej ekonomike otvorene a umožniť jej fungovať v rámci slovenskej ekonomiky. V diskusii sa vykryštalizovali v zásade dva spôsoby ako

toto dosiahnuť. Buď sa zmení a liberalizuje existujúca regulácia alebo sa vytvorí úplne

nové legislatíva špeciálne pre zdieľanú ekonomiku.

Verejné konzultácie k reforme DPH v EÚ

DPH je jednou z daní, kde si štáty nemôžu voľne stanovovať sadzbu. Minimálna sadzba DPH je 15%. Na skupiny výrobkov je však možné podľa pravidiel EÚ uvaliť nižšiu sadzbu a existuje aj inštitút (mimoriadne nízkej) supersadzby, ktorá môže dosahovať

až 0%.

EÚ zvažuje reformu tohto systému. V rámci jej príprav môže verejnosť vysloviť svoje názory k súčasnému stavu, ako aj rôznym modelom reformy. V spolupráci s Lithuanian Free Market Institute sa ku konzultáciám

pridal aj INESS. Sme čo najvoľnejšie určovanie sadzieb DPH v členských štátoch a to bez potreby žiadať výnimky.

Prvé Ekonomické reči

V stredu 22. februára 2017 organizoval INESS prvé Ekonomické reči, venované téme „Kedy budú Slováci bohatí?“

Podujatie „Ekonomické reči“ sa konalo v Zámockom pivovare v Bratislave a prítiahlo viac ako 70 účastníkov. V úvode večera prezentoval Radovan Ďurana z INESS niekoľko faktov k problematike bohatstva a miezd v slovenskom hospodárstve. Na tému prišiel vývoj bohatstva Slovenska v čase a tiež porovnanie miezd a majetku naprieč krajinami OECD. Neskôr sa v rámci diskusie poslucháči pýtali na možné riešenia regionálnych príjmových rozdielov na Slovensku, na kľúčové reformy pre podnikateľské prostredie, či na vplyv minimálnej mzdy na ekonomiku. Diskusia bola veľmi živá a po oficiálnej časti pokračovala debata s účastníkmi v užšom kruhu.

Téma Kedy budú Slováci bohatí? oslovila dlhoročných podporovateľov INESS, študentov, odborárov či novinárov. Večer prebiehal v príjemnej a neformálnej

atmosfére.

Ekonomické reči je pravidelné diskusné podujatie, ktoré organizuje INESS najmä pre mladých ľudí, ktorí sa zaujímajú o verejnú

dianie. Prebieha raz za mesiac, venované vždy inej téme a s iným rečníkom. Sledujte náš web a facebook pre informácie o ďalších podujatiach.

Zlé peniaze v Kalabe

V utorok 28. februára 2017 prednášal Juraj Karpiš z INESS v bratislavskom Kalabe na tému Zlé peniaze.

Prednáška sa venovala finančnému systému a peniazom. O tom, ako monopolná tvorba peňazí ohrozuje fungovanie globálnej ekonomiky si prišlo vypočuť viac ako 40 poslucháčov. Podujatie organizovalo združenie Slovak Students For Liberty.

Diskusia o zdrojoch pre Čiernu labuť

Pri príležitosti oslavy prvých narodenín portálu Čierna labuť sa uskutočnila diskusia, na ktorej sa zúčastnili analytik INESS Martin Vlachynský a analytik Juraj Mesík.

Nosným bodom bola diskusia s publikom ktorá nasledovala po dvoch krátkych prezentáciách. Téma diskusie bola Prežijeme sa k smrti alebo sú obavy z miznúcich sa prírodných zdrojov zbytočné? Moderátorom podujatia bol Juraj Rizman.

Cena štátu v Košiciach

Róbert Chovanculiak z INESS prednášal 6. februára 2017 študentom dvoch gymnázií v Košiciach. Najskôr to bolo Gymnázium Alejová, kde sa zúčastnilo približne 50 študentov a potom Gymnázium svätého Tomáša Akvinského, kde sa prednášky

zúčastnilo asi 30 študentov.

Študenti sa na dvoch dvojhodinových prednáškach oboznámili s príjmami a výdavkami štátu, či s veľkosťou verejného dlhu a zistili, kam smeruje najviac peňazí.

Mýty v ekonomike a Cena štátu

V stredu 15. februára 2017 prednášal Radovan Ďurana z INESS na Ekonomickej univerzite v Bratislave, na tému Mýty v ekonomike. Podujatie organizovala Monika Olejárová, študentka Sokratovho inštitútu a Ekonomickej univerzity.

Prednášky sa zúčastnilo vyše 70 študentov, ktorí si hneď v úvode zasúťažili o poukážku na nákup v kníhkupectve. Súťažné otázky ako počet policajtov na Slovensku, objem

vybratých daní, či výdavky štátu na sociálne dávky pre Rómov sa stali aj predmetom diskusie. Pozreli sme sa na obľúbené mýty zo sféry verejných financií, ktoré kolujú na Slovensku. Vyčíslili sme, koľko stojí vzdelanie jedného študenta, a prečo sa napriek tomu hovorí o bezplatnom školstve. Pozreli sme sa aj na mýtus, podľa ktorého sú sociálne dávky pre Rómov jedným z problémov verejných financií. Okrem toho

sme sa venovali aj otázke, či sa štát prioritne stará o ľudí v núdzi, alebo vynakladá viac prostriedkov na iné oblasti verejnej správy, ako napríklad železnice. Diskusia bola veľmi živá, študenti mali možnosť sa pozrieť aj na Vesmír verejných výdavkov, vďaka ktorému si vytvorili lepšiu predstavu o objeme financií vo verejnej správe.

INESS na VŠEMVS

V utorok 21. marca sa v priestoroch Vysokej školy ekonómie, manažmentu a verejnej správy v Bratislave uskutočnila diskusia analytika INESS Martina Vlachynského a Ivanom Pešoutom z Úradu vlády.

Témou diskusie bola ekonomika Slovenska, najmä z pohľadu koncentrácie automobilového priemyslu. Preberala sa budúcnosť tohto odvetvia, investičné stimuly, či (ne)dostatok pracovnej sily.

Prednáška o podnikateľskom prostredí na SPU v Nitre

V pondelok 6. marca analytik INESS Martin Vlachynský prednášal študentom Fakulty ekonomiky a manažmentu na Slovenskej poľnohospodárskej univerzite v Nitre. Témou prednášky bolo podnikateľské prostredie a konkurencieschopnosť slovenskej ekonomiky. Téma sa dotkla byrokracie (nechýbal Byrokratický index a projekt Top 20), daní, investičných stimulov, aj výkonnosti slovenského súdnictva.

INESS na festivale Showcrates

1. marca 2017 sa Juraj Karpiš z INESS zúčastnil diskusie na tému Slobodné svety. Podujatie organizoval Sokratov inštitút, v ktorom je Juraj Karpiš lektorom.

Diskutoval spolu s filmárom a ochranárom Erikom Balázšom, o tom, či je nutné v ekonomike a prírode intervenovať, alebo skôr podporovať samoreguláciu daných systémov. Diskusiu moderoval riaditeľ Sokratovho inštitútu Rado Sloboda.

Prednáška o prírodných zdrojoch

V pondelok 30. januára 2017 sa v priestoroch Nervosa Cafe v Bratislave uskutočnila prednáška analytika INESS Martina Vlachynského na tému prírodných zdrojov. Organizátorom podujatia boli odborné weby odpady-portal.sk a energie-portal.sk. Zhruba 50 divákov dostalo možnosť zapojiť sa svojimi otázkami k diskusii o vzťahu prírodných zdrojov a ekonomiky.

Pro/Anti Market

PRO MARKET

Prvý legalizovaný Uber v Európe

V estónskom parlamente je v prvom čítaní zákon, ktorým sa legalizuje zdieľaná ekonomika v oblasti prepravy. Estónsko by tak od januára budúceho roka malo byť prvou krajinou v Európe, kde bude legalizovaný Uber a jeho konkurencia Taxify.

Estónsky premiér sa už minulý rok nechal počuť, že: „Nebolo by rozumné v čase, keď veľká časť sveta hľadá protekcionistické dôvody na zákaz zdieľanej ekonomiky, aby Estónsko bolo prvou krajinou, ktorá privíta Uber, Taxify a Airbnb?“

Moderný prístup

Takto rozmýšľa premiér, ktorý chce vytvoriť prostredie, kde budú môcť ľudia maximálne ťažiť z novej zdieľanej ekonomiky. Podľa návrhu zákona budú na „uberistov“ kladené len základné požiadavky ako zobrazovanie ceny pred jazdou, spolu s menom spoločnosti a vodiča, ktorý sa vás chystá niekam odvieť a spätné poskytnutie informácie o tom, odkiaľ a kam človek cestoval.

Takéto automobily nebudú môcť byť označené ako klasické taxíky, nebudú môcť nabrať ľudí z ulice na kýmnutie (len elektronicky) a nebudú môcť využívať špeciálne jazdné pruhy pre verejnú dopravu. Platformy sú navyše zodpovedné, aby ich vodiči splnili základné požiadavky ako vlastníctvo vodičského preukazu, bezúhonnosť, alebo zistiť, či v minulosti nejazdili pod vplyvom alkoholu.

Regulácia bežných taxislužieb

Čo je však na estónskom prípade najzaujímavejšie - a môžeme povedať, že typicky estónske - malo by klesnúť aj regulačné zaťaženie bežných taxikárov. V takomto prostredí sa niet čomu čudovať, že zdieľaná ekonomika prekvitá.

Pred pár dňami vydalo estónske ministerstvo hospodárstva štúdiu, kde vypočítalo, že celkový rozsah zdieľanej ekonomiky bol v roku 2016 viac ako 40 miliónov eur. Na kra-

jinu s 1,3 miliónmi obyvateľov to nie je zlé. Najdôležitejší je však trend.

Za posledných pár rokov narástli platformy až viac ako sedemnásobne a do roku 2020 sa odhaduje ďalší štvornásobný nárast. Inde vo svete sa zdieľaná ekonomika musí pasovať s reguláciami, ktoré boli spravidla vytvorené v predchádzajúcom storočí pre jej predchodcov z tradičných sektorov.

Zastarané pravidlá

Keď boli tieto regulácie tvorené, jej autori ešte nemohli počuť o internetových platformách, či dokonca ani vidieť počítač. Neexistovali totiž. Tieto regulácie sú zastarané a ich prísne dodržiavanie zo strany platforiem by znamenalo, že by ani žiadne platformy a zdieľaná ekonomika nevznikli. Aj napriek tomu niektorí ľudia tvrdia, že obchádzanie regulácií zdieľanou ekonomikou je neprípustné.

To je však len pol pravdy. Zdieľaná ekonomika si totiž v rovnakom čase vytvára svoje vlastné regulácie a pravidlá. A tieto môžu byť dokonca ešte prísnejšie, ako tie v tradičných sektoroch. Viete si predstaviť, že by existoval zákon, že taxikár stratí licenciu po tom, ako sa pár krát zle správal k zákazníkom? Na platformách ponúkajúcich prepravu je to úplne normálna situácia. To, čo zdieľaná ekonomika v skutočnosti potrebuje je, aby verejný regulátor uznal jej vlastné regulačné nástroje a povolil ich ako alternatívu v legislatíve.

Tak ako napríklad v spomínanom Estónsku, kde požadujú od platforiem len základné veci na jej informačný systém a základne požiadavky, ktoré majú kontrolovať u svojich vodičov. Všetko toto v zásade robili platformy už pred tým.

ANTI MARKET

Nie, holandské vlaky nepoháňajú veterné turbíny

Holandská národná železničná spoločnosť Nederlandse Spoorwegen (NS) oznámila,

že všetky jej vlaky jazdia od začiatku tohto roka výhradne na elektrickú energiu vyrobenú veternými turbínami,“ napísali pred pár týždňami médiá.

Podobne sa pridávajú aj iné spoločnosti, ako Google. Že to nie je o moc viac ako marketingový ťah, pekne popísal komentár na portáli ZeroHedge. Tí, ktorým nie sú neznáme základy fungovania výroby, prenosu a distribúcie elektriny, môžu rovno preskočiť na zaujímavejší článok, napríklad tento. Ostatným ponúkam krátke zhrnutie.

Špecifikom elektriny ako komodity je oproti komoditám ako ropa, alebo železo to, že sa musí spotrebovať v momente svojho „vyťaženia“. Možnosti jej uskladnenia, napríklad v batériách, alebo prečerpávacích elektrárnach, sú obmedzené, drahé a technicky limitované prenosovou sieťou.

Pri komoditách odlišujeme účtovnú a fyzickú formu. Na svojom počítači v petržalskom paneláku môžete zobchodovať tisíce barelov ropy z Afriky do Ázie, fyzickú dodávku však musia vykonať tankery a ťahače cisterien. Pri elektrine je tento rozdiel však oveľa výraznejší, keďže na rozdiel od oceánov a diaľnic podlieha „premávka“ v prenosovej sieti oveľa prísnejším pravidlám. To znamená, že nie je elektrina, ale elektrina tu a teraz.

Tým sa dostávame k holandským vlakom. Museli by mať veternú turbínu namontovanú priamo na lokomotíve, čím by vzniklo zaujímavé perpetuum mobile. Alebo mať vlastnú sadu drôtov vedúcich do veterného parku, vďaka čomu by ale musel vlak zastaviť, vždy keď prestane fúkať vietor. V realite tieto vlaky musia odoberať elektrinu zo siete. Aby to bolo možné, musia odoberať aj elektrinu z plynových elektrární, ktoré tvoria väčšinu produkcie v krajine. Bez toho, aby tieto elektrárne udržiavali v sieti stabilitu (v podobe udržiavania frekvencie), by žiaden vlak nevyrazil. Ak by sa všetci spotrebitelia rozhodli, podobne ako holandský vlakový dopravca, nakupovať elektrinu iba z OZE, elektrická sústava by prestala fungovať.

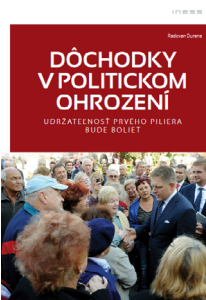
INESS Publikácie & Policy Notes

Cieľom publikácie **Menej regulácie, viac reputácie** je ukázať verejnosti aj všetkým relevantným osobám, že v odvetviach zdieľanej ekonomiky nečelíme binárnej voľbe medzi verejnou a žiadnou reguláciou. Ale že existuje aj tretia možnosť – súkromná regulácia.

A prečo vlastne, pán minister, chcete zvyšovať dane? Slovensko v období 2007-2014 zaznamenalo najvyššie rasty príjmov aj výdavkov verejnej správy. Napriek tomu chuť po peňaženkách daňovníkov vládu neopúšťa. V publikácii prehľadne mapujeme vývoj verejných financií za poslednú dekádu a porovnávame ho s ostatnými európskymi štátmi.

Publikácia s názvom **Dôchodky v politickom ohrození** a podtitulom *Udržateľnosť prvého piliera* analyzuje fiškálnu udržateľnosť prvého piliera. Konštatujeme, že technicky je možné nastaviť I. pilier tak, aby bol financovateľný z odvodov aj pri razantnej zmene demografie krajiny.

Elektrická daň Táto publikácia s názvom Elektrická daň a podtitulom *Zásahy štátu ovplyvňujúce ceny elektriny na Slovensku* zavádza pojem pomyselnej dane, ktorá vyčísluje náklady verejných politík, ktoré sa prenášajú do účtov spotrebiteľov elektriny. Obsahuje rozbor koncových cien elektriny, ako aj sadu odporúčaní pre energetickú politiku.

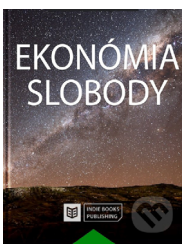
Nezamestnanosť - systémový problém slovenského hospodárstva Autori sa zamerali na prekážky, ktorým čelia dlhodobo nezamestnaní uchádzači o prácu s nízkou kvalifikáciou.

Aj pomocou prieskumu sa autori snažili verifikovať, ktoré opatrenia na trhu práce predstavujú najväčšie prekážky v tvorbe nových pracovných miest pre tieto skupiny.

Gastrolístky ujedajú zamestnancom z obeda. Publikácia rozoberá problematiku gastrolístkov a gastrofiriem, ktoré ich ponúkajú do obehu. Analýza vyslovuje dve kľúčové otázky: prečo majú slovenskí zamestnanci platiť vyše 6% maržu za službu niekoľkým gastrofirmám, a prečo slovenskí zákonodarcovia nie sú ochotní umožniť zvýšenie čistej mzdy zamestnancom vyplácaním príspevku na stravu rovno do výplaty?

INESS Knihy

MARTIN ŠTEFANKO: EKONÓMIA SLOBODY

E-kniha popisuje základné myšlienky rakúskej školy ekonómie a ich aplikácie. Rakúska škola dávno pred kolapsom komunizmu popisala problémy socialistického ekonomického plánovania a jej dnešní predstavitelia úspešne predpovedali finančnú krízu.

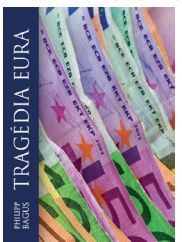
JURAJ KARPIŠ: EKONOMICKÝ VÝZNAM ZLATA AKO KOMODITY S MONETÁRNYM DOPYTOM

Prečo rástla cena zlata posledné desaťročie? Možno považovať zlato za peniaze? Je zlato v bubline? Odpovede aj na tieto otázky hľadáme v publikácii *Ekonómický význam zlata ako komodity s monetárnym dopytom*.

Kniha **Zlé peniaze** od autora **Juraja Karpiša** hľadá príčiny a opisuje priebeh krízy. Odpovedá na otázku, prečo sa ešte neskončila. Je písaná pre verejnosť s cieľom vysvetliť krízové ekonomické javy alternatívnym spôsobom. Súčasťou tohto sprievodcu krízou je popis dosahov krízy na životy bežných ľudí a príklady, ako sa s nimi možno vyrovnávať.

Kniha sa už krátko po vydaní stala bestsellerom. Môžete si ju zakúpiť cez stránku **zlepeniaze.eu**, prípadne vo vašom kníhkupectve.

PHILIPP BAGUS: TRAGÉDIA EURA

Politický projekt euro má vážne problémy. Zdá sa, že Friedmanova kľatba sa začala naplňať. Bestseller nemeckého ekonóma Philippa Bagusa v slovenskom vydaní TRIM Broker a INESS.

Všetky publikácie a Policy Notes si môžete zdarma stiahnuť na stránke iness.sk v sekcii Publikácie.

Knihy je možné zakúpiť osobne v kancelárii INESS (okrem e-knží) alebo na dobierku objednávkou cez [sekcii Knihy](http://iness.sk) na stránke iness.sk.